

GAZETA KOSZYCKA

ISSN 1234-0952

Nr 1 (78)

WIADOMOŚCI GMINNE

marzec 2018

Ozdoby wielkanocne wykonane przez uczestników Dniennego Domu Senior + w Książnicach Małych

*Radosnych Świąt Wielkanocnych, pogody w sercu, siły do pokonywania codziennych trudności, wiary w sens życia,
która pozwoli z ufnością patrzeć w przyszłość oraz serdecznych spotkań w gronie rodziny i przyjaciół
Mieszkańcom Gminy Koszyce i wszystkim Czytelnikom Gazety Koszyckiej
życzą Wójt Gminy Koszyce i Redakcja Gazety Koszyckiej*

AKTUALNOŚCI

Podsumowanie obrad Sesji Rady Gminy Koszyce

19 marca odbyła się pierwsza sesja w nowym roku kalendarzowym. O sprawach gospodarczych i społecznych realizowanych na terenie gminy mówił Wójt w informacji o działalności w okresie międzysesyjnym. Obecni na sesji zostali poinformowani o zgłoszonych do Wojewody Małopolskiego oraz Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych drogach gminnych na których planowany jest remont. Od drogi nr 79 do Szkoły Podstawowej w Książnicach Wielkich rozpocznie się remont drogi powiatowej. Udział finansowy Gminy w tej inwestycji wynosi 400 tysięcy złotych. Powiat ma zamiar również wykonać 700 m drogi w Przemykowie od cmentarza w kierunku domu kultury. Jeżeli chodzi o drogę wojewódzką Zarząd Województwa Małopolskiego podjął decyzję o wprowadzeniu zadania pod nazwą „Obwodnica Koszyc” do wykazu przedsięwzięć wieloletnich. Po przyjęciu tego zadania przez Sejmik Województwa Małopolskiego Gmina Koszyce przystąpi do rozmów i wykupu działek od właścicieli nieruchomości, przez które będzie przechodzić obwodnica.

Nieodzownym tematem poruszonym na sesji jest budowa chodników przy drodze krajowej. Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad w Krakowie będzie mogła przystąpić do realizacji zadania po zapewnieniu finansowania i otrzymaniu niezbędnych środków pieniężnych z budżetu państwa. Jeżeli chodzi o pozostałe sprawy realizowane na terenie

gminy Koszyce, Wójt Gminy poinformował również o planowanych w gminie inicjatywach związanych z uczczeniem obchodów 100-lecia odzyskania przez Polskę niepodległości.

Jednym z ważnych podjętych już działań jest odzyskanie praw miejskich przez Koszyce. Procedura nadania statusu miasta miejscowości Koszyce rozpoczęła się konsultacjami z mieszkańcami gminy. Wójt na sesji przedstawił wyniki konsultacji w poszczególnych sołectwach.

Radni i sołtysi w poszczególnych punktach obrad sesji zgłosili wnioski związane głównie z remontami dróg w poszczególnych miejscowościach oraz odkrzacaniem poboczy i czyszczeniem rowów.

Na XVIII sesji radni jednogłośnie przyjęli 16 uchwał w sprawach:

1. Zmiany wieloletniej prognozy finansowej Gminy Koszyce.
2. Zmiany budżetu gminy na 2018 rok.
3. Zmiany zarządzenia poboru łącznego zobowiązania pieniężnego, podatku rolnego, podatku od nieruchomości i podatku leśnego od osób fizycznych w drodze inkasa, określenia inkasentów i wysokości wynagrodzenia za inkaso.
4. Zmiany załącznika do uchwały w sprawie terminu, częstotliwości i trybu uiszczania opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi.
5. Wystąpienia z wnioskiem o nadanie statusu miasta miejscowości Koszyce.

Spis treści

Aktualności

Podsumowanie obrad Sesji Rady Gminy Koszyce	2
O działalności Młodzieżowej Rady Gminy Koszyce... ..	4
Zakup sprzętu ratowniczego dla jednostek OSP	6
Dzień Kobiet w Gminie Koszyce.....	6
Prace adaptacyjne w Świetlicy [...] w Przemykowie	8

Społeczeństwo obywatelskie

Ciekawi świata – Stowarzyszenie Rozwoju Wsi... ..	9
Wspieranie rozwoju i współpraca z sektorem pozarządowym.....	11
Podsumowanie współpracy Gminy Koszyce z organizacjami pozarządowymi	13
„Myśleć globalnie – działać lokalnie”	17

Historia

Prawa miejskie na 100-lecie Odzyskania... ..	19
Polskie zwyczaje wielkopostne i wielkanocne.....	29

Środowisko, ekologia

TYTO – inwentaryzacja i ochrona płomykówki	35
Wypalanie traw.....	36

Kultura, edukacja, sport

Warsztaty językowe i językowo-metodyczne w Dublinie	36
Ferie z ekonomią.....	38
„Ja w to nie wchodzę”	40
Samorządowy Punkt Przedszkolny w Książnicach Wielkich.....	43

6. Wzniesienia pomnika upamiętniającego pamięć Królowej Regentki Elżbiety Łokietkówny na Rynku w Koszycach.
7. Nadania nazwy mostowi na rzece Wiśle łączącemu dwie gminy Koszyce i Szczurową.
8. Podziału gminy Koszyce na okręgi wyborcze, ustalenia ich granic i numerów oraz liczby radnych wybieranych w każdym okręgu.
9. Podziału gminy Koszyce na obwody głosowania, ustalenia ich numerów, granic oraz siedzib obwodowych komisji wyborczych.
10. Przyjęcia Regulaminu określającego zasady udzielenia dotacji celowych na realizację zadań w ramach programu „Regionalna polityka energetyczna, działanie 4.4 Redukcja emisji zanieczyszczeń do powietrza, poddziałanie 4.4.2 Obniżenie poziomu niskiej emisji – SPR oraz poddziałanie 4.4.3 Obniżenie poziomu niskiej emisji – paliwa stałe, w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020”.
11. Przyjęcia „Programu opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt na terenie Gminy Koszyce w 2018 roku”.
12. Zmiany regulaminu wynagradzania nauczycieli szkół i placówek dla których organem prowadzącym jest Gmina Koszyce.
13. Określenia wysokości opłat za korzystanie z wychowania przedszkolnego w prowadzonych przez Gminę Koszyce przedszkolach publicznych, oddziałach przedszkolnych, publicznych innych formach wychowania przedszkolnego w czasie przekraczającym bezpłatne nauczanie, wychowanie i opiekę.
14. Ustalenia trybu udzielania i rozliczania oraz trybu przeprowadzania kontroli prawidłowości pobrania i wykorzystywania dotacji udzielanych z budżetu Gminy Koszyce dla publicznych i niepublicznych: szkół, przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych form wychowania przedszkolnego pro-

Obrady Sesji Rady Gminy

- wadzonych przez osoby fizyczne i osoby prawne niebędące jednostkami samorządu terytorialnego.
15. Ustalenia szczegółowych zasad ponoszenia odpłatności za pobyt w ośrodkach wsparcia i mieszkaniach chronionych udzielających schronienia osobom tego pozbawionym w tym osobom bezdomnym, które ostatnie stałe miejsce zameldowania posiadały na terenie gminy Koszyce.
  16. Wprowadzenia zmian w uchwale w sprawie podwyższenia kryterium dochodowego uprawniającego do przyznania nieodpłatnie pomocy w zakresie dożywiania w formie świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności dla osób objętych wieloletnim programem wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014–2020.

O działalności Młodzieżowej Rady Gminy Koszyce słów kilka

Radni Młodzieżowej Rady Gminy Koszyce działają już kolejny rok. Młodzieżowa Rada Gminy ma charakter konsultacyjny i działa w celu upowszechniania idei samorządowej wśród młodzieży.

Przypomnijmy niektóre działania MRG I kadencji (2014–2016). Podczas swojej działalności młodzieżowi radni między innymi: zorganizowali konkurs na logo MRG, dwukrotnie uczestniczyli w programie „Młodzi głosują” (organizowali prawyborby parlamentarne i prezydenckie w szkole), zorganizowali mecze z przedstawicielami Rady Gminy z okazji Dnia Dziecka.

Uczestniczyli także w projekcie „Młodzieżowe Rady – edukacja obywatelska w praktyce”, dzięki czemu rozwinęli swą wiedzę na temat partycypacji i działalności młodzieżowych rad. W ramach projektu zrealizowali własną inicjatywę pod tytułem „Moja gmina w obiektywie” – udział młodzieży w warsztatach fotograficznych oraz w konkursie fotograficznym, który był kolejnym etapem inicjatywy młodzieżowej. Ze zgłoszonych do konkursu ciekawych prac przedstawiających urokliwe zakątki naszej gminy powstała wystawa fotograficzna. Zdjęcia zostały zaprezentowane w Centrum Oświatowym w Koszycach, a następnie wystawę przeniesiono do Muzeum Ziemi Koszyckiej, gdzie mogli ją podziwiać mieszkańcy.

Młodzieżowi radni uczestniczyli również w programie edukacji ekonomicznej „Na własne konto”, który miał na celu poszerzenie wiedzy ekonomicznej uczniów, kształtowanie podstaw przedsiębiorczości, przekazanie umiejętności świadomego planowania własnej ścieżki zawodowej, zmniejszenie dysproporcji w znajomości narzędzi finansowych pomiędzy młodzieżą miejską a młodzieżą pochodzącą z terenów wiejskich.

Obecnie działa Młodzieżowa Rada Gminy Koszyce II kadencji (2016–2018). Wybory odbyły się 12 września 2016 roku w Centrum Oświatowym w Koszycach. Część działań podjętych przez młodzieżowych radnych ma charakter cykliczny, na przykład: udział w niektórych sesjach Rady Gminy Koszyce, włączanie się w coroczną akcję sprzątnięcia gminy Koszyce czy współpraca z Samorządem Szkolnym. W ramach tej współpracy współorga-

nizują szkolne imprezy okolicznościowe – Dzień Chłopaka, andrzejki (dyskoteki, zabawy, konkursy, wróżby andrzejkowe).

Przedstawiciele Młodzieżowej Rady Gminy uczestniczą wraz z uczniami z Centrum Oświatowego jako wolontariusze w akcji Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy. Akcję organizuje Samorząd Szkolny Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Koszycach we współpracy ze sztabem w Centrum Kultury i Wypoczynku w Proszowicach, z którym od lat nasza szkoła współpracuje, między innymi w ramach akcji WOŚP czy różnych konkursów, w których uczestniczą uczniowie z Centrum Oświatowego w Koszycach. W bieżącym roku w ramach akcji WOŚP wolontariusze w miejscowościach: Koszyce, Rachwałowice, Przemyków i Witów zebrali do puszek kwotę 4557,75 zł. MRG I i II kadencji odwiedzała podopiecznych w Domu Seniora „Wigor”.

Młodzieżowi radni uczestniczą w organizowanych w szkole kolejnych edycjach Konkursu Wiedzy o Samorządzie Terytorialnym. Głównym celem konkursu jest przybliżenie młodzieży terminologii, zasad funkcjonowania samorządu terytorialnego oraz ustroju politycznego państwa polskiego ze szczególnym uwzględnieniem roli każdego obywatela.

Przedstawiciele MRG przygotowali także Dzień Ziemi w Centrum Oświatowym w Koszycach i w ten sposób przybliżyli temat ekologii oraz propagowali postawy ekologiczne. Młodzieżowym radnym bliska jest ekologia, dlatego bardzo chętnie wraz z uczniami naszej szkoły uczestniczyli w wyjeździe do Krakowa, podczas którego zwiedzili Zakład Termicznego Przekształcania Odpadów. Kolejnym punktem wycieczki były warsztaty w Urzędzie Marszałkowskim. Tak wyjazd wspomina młodzieżowa radna: „Głównym celem naszego wyjazdu było zwiedzanie Zakładu Termicznego Przekształcania Odpadów oraz pobyt w Urzędzie Marszałkowskim. Na początku udaliśmy się do Ekospalarni śmieci. Tam obejrzelśmy film pokazujący prace, które trwały podczas budowy tego zakładu oraz informujący nas o korzyściach dla środowiska płynących z tej budowli. Założywszy kaski i odblaskowe kamizelki, wraz z przewodnikiem poszliśmy zwiedzać zakład. Mogliśmy zobaczyć, jak wygląda „droga śmieci”. Oglądaliśmy

również makietę przedstawiającą budynki, po których „wędrują” przywożone śmieci. Ponadto mieliśmy możliwość rozmowy z pracownikami.

Następnie udaliśmy się do Urzędu Marszałkowskiego. W sali, w której odbywają się sejmiki wojewódzkie, uczestniczyliśmy w zajęciach przygotowanych dla nas przez dziennikarza z Radia Trójka. W czasie spotkania dowiedzieliśmy się wiele o zasadach funkcjonowania samorządu województwa małopolskiego. Zdobyliśmy informacje o zadaniach sejmiku oraz obejrzelśmy prezentację dotyczącą strategii rozwoju Małopolski. Uzyskaną wiedzę na temat odbywania się sejmików mogliśmy się wykazać podczas dyskusji poświęconej obecności niezdrowej żywności w sklepikach szkolnych. Na chwilę staliśmy się radnymi, a prowadzący wybrał spośród nas przewodniczącą sejmiku, która poprowadziła obrady. Każdy z radnych mógł wziąć udział w dyskusji. Po jej przeprowadzeniu odbyło się głosowanie. Na koniec obejrzelśmy fragment filmu przedstawiającego obrady prawdziwego sejmiku. Po zajęciach w Urzędzie Marszałkowskim czekał na nas poczęstunek, który składał się z tradycyjnych potraw naszego regionu.

Ostatnim punktem, który uatrakcyjnił nasz wyjazd, był seans filmowy w kinie. Każdemu uczestni-

kowi wycieczki podobały się wizyty w poszczególnych miejscach. Dzięki temu wyjazdowi mogliśmy się wiele nauczyć.”

Młodzieżowi radni uczestniczyli także w spotkaniu z sekretarzem województwa małopolskiego, które odbyło się w Centrum Oświatowym w Koszycach w ramach projektu „My Małopolska”. To projekt mający na celu zaproszenie wszystkich mieszkańców województwa do realizacji wspólnych działań na rzecz budowy i umacniania w najmłodszym pokoleniu poczucia przynależności do wspólnoty lokalnej i regionalnej. Jak działa samorząd województwa oraz jakie są najważniejsze osiągnięcia województwa małopolskiego, to tylko niektóre tematy, które zostały zaprezentowane w czasie spotkania. W zajęciach zorganizowanych w ramach lekcji samorządowych wzięli udział uczniowie klas drugich i trzecich naszego gimnazjum. Przy okazji spotkania sekretarz zachęcał młodzież, aby brała aktywny udział w życiu społeczności lokalnej, a następnie w życiu województwa i kraju.

To tylko niektóre z działań podejmowanych przez młodzieżowych radnych. Życzymy im ciekawych inicjatyw i satysfakcji z pracy społecznej.

Młodzieżowa Rada Gminy

Radni Młodzieżowej Rady Gminy

Zakup sprzętu ratowniczego dla jednostek OSP

Gmina Koszyce jako jedna spośród czterech gmin z terenu powiatu proszowickiego (wniosek składało sześć gmin) otrzymała środki finansowe na zakup sprzętu ratowniczego dla pięciu jednostek OSP z terenu Gminy. Sprzęt został zakupiony w ramach konkursu jaki został ogłoszony przez Ministra Sprawiedliwości w dniu 29 września 2017 roku.

Każda jednostka OSP otrzymała zestaw ratownictwa medycznego R-1 w torbie wg standardu KSRG z lipca

2013 r., z opatrunkami Water Jel w torbie, z kompletem szyn Kramera, z deską ortopedyczną Iron Duck 18. Zakup sprzętu na kwotę 31.503,60 zł został sfinansowany przez Fundusz Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej – Fundusz Sprawiedliwości.

Sprzęt ratowniczy posłuży Jednostkom OSP do udzielania pierwszej pomocy poszkodowanym, oraz ratowania zdrowia i życia ludzi.

Zofia Drobnik

Uroczyste przekazanie otrzymanego sprzętu strażakom z gminy Koszyce

Dzień Kobiet w Gminie Koszyce

Początek marca to czas gdy świętują Panie. 8 marca – Dzień Kobiet tradycyjnie, od kilkudziesięciu lat uroczystość obchodzona jest także w Gminie Koszyce. W dniu 9 marca 2018 roku na zaproszenie Wójta Gminy Koszyce – Pana Stanisława Rybaka do Restauracji „Joker” przybyło 166 Pań z terenu gminy aby wspólnie świętować ten szczególny dzień.

Zaproszone Panie reprezentowały wszystkie środowiska społeczne i zawodowe z terenu gminy. Wśród gości były przedstawicielki stowarzyszeń i organizacji pozarządowych, rad sołeckich, związków zawo-

dowych, przedstawicielki oświaty, kultury, zakładów pracy, samorządu, Panie prężnie działające w obrębie własnych dziedzin życia.

Wójt Gminy złożył wszystkim przybyłym Paniom serdeczne życzenia i zaprosił na muzyczny koncert w wykonaniu Śląskiego Kwintetu Dętego Blaszanego.

Koncert był dla wszystkich niezwykle przyjemnym przeżyciem a poprowadził go muzyk, wokalista, artysta Opery Krakowskiej – Wiesław Popiołek.

GOPS Koszyce

Śląski Kwintet Dęty Błaszany

Przemawia Wójt Gminy Koszyce Stanisław Rybak

Uczestniczki spotkania

Prace adaptacyjne w Świetlicy Środowiskowo-Socjoterapeutycznej w Przemykowie

W związku z realizacją przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Koszycach Projektu pod nazwą Świetlica Środowiskowo-Socjoterapeutyczna „AKTYWNOŚĆ I ROZWÓJ” współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020, oś Priorytetowa 9. Region spójny społecznie, Działanie 9.2, Poddziałanie 9.2.1, wykonywane są prace adaptacyjne we wszystkich pomieszczeniach byłego budynku Domu Kultury w Przemykowie. Umowa na adaptację pomieszczeń została podpisana 19 lutego 2018 roku z firmą JAWOR Usługi Remontowo-Budowlane w Brzesku, ul. Solskiego 9, 32-800 Brzesko.

Zrealizowane prace adaptacyjne pozwolą na bezpieczne użytkowanie przez dzieci/młodzież i ich rodziny jak również kadrę placówki pomieszczeń świetlicy podczas zajęć, warsztatów.

Wszelkie prace wykonywane są zgodnie z normami, przepisami BHP a użyte materiały posiadają

Remont pomieszczeń

stosowne atesty, certyfikaty, świadectwa. Na potrzeby placówki przekazane w użytkowanie zostanie 5 pomieszczeń w których powstaną sale dla starszych dzieci/młodzieży, sala dla dzieci młodszych, sala sportowa, sala na potrzeby spotkań indywidualnych oraz personelu placówki, sala z przeznaczeniem na szatnię i łazienki, które zostaną

dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych. Łączna powierzchnia wszystkich pomieszczeń wynosi 650 m². Wszystkie pomieszczenia placówki dostosowane zostaną do potrzeb osób z różną niepełnosprawnością.

Głównym zadaniem prac adaptacyjnych jest dostosowanie pomieszczeń do bezpiecznego, zgodnego ze standardami użytkowania przez dzieci i młodzież.

We współczesnym systemie wychowania, świetlica jest placówką opiekuńczo-wychowawczą prowadzącą zorganizowaną działalność w celu racjonalnego wykorzystywania czasu

Wiejski Dom Kultury w Przemykowie

wolnego dzieci i młodzieży a jednocześnie spełniająca 3 podstawowe funkcje:

- opiekuńczą
- wychowawczą
- społeczną.

Uczestnicy projektu będą mieli zapewnioną możliwość przebywania w placówce w dniach od poniedziałku do soboty w ilości 4 godziny dziennie również w wakacje i ferie zimowe.

GOPS w Koszycach

SPOŁECZEŃSTWO OBYWATELSKIE

Ciekawi świata – Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Jankowice dla dzieci

W 2017 roku Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Jankowice realizowało projekt pt.: *Ciekawi świata*. Projekt był skierowany do dzieci z Jankowic i okolic oraz ich opiekunów. Odpowiadając na potrzebę integracji dzieci z gminy Koszyce powstał ten projekt. Miał na celu zorganizowanie w atrakcyjny i aktywny sposób czasu wolnego dzieci. Dzięki poszczególnym działaniom, dzieci poszerzyły swoją wiedzę o tradycjach regionu oraz poznały walory miejscowego środowiska naturalnego.

Projekt był realizowany w okresie od sierpnia do grudnia. Dnia 23 sierpnia 2017 r. zostało zorganizowane spotkanie integracyjne dzieci w świetlicy wiejskiej w Jankowicach. W wydarzeniu uczestniczyło 37 dzieci oraz 13 dorosłych. Spotkanie rozpoczęło się od gier i zabaw integracyjnych o tematyce przyrodniczej. Dzieci miały okazję do lepszego poznania się i zjednoczenia. Gry i zabawy były prowadzone przez animatorów. Dzieci chętnie brały udział w proponowanych działaniach.

Kolejnym punktem programu były warsztaty kulinarne prowadzone przez pracowników Spółdzielni Socjalnej Koszyce. Przeprowadzona została pogadanka na temat zdrowego odżywiania zakończona

wspólnym przygotowaniem soków, koktajli i babeczek owocowych. Dzieci miały okazję samodzielnie przygotować soki i koktajle warzywno-owocowe oraz ich posmakować. Dużą frajdą było przygoto-

Zajęcia z animatorem – zabawy z chustą animacyjną

Dzieci podczas warsztatów kulinarnych

wywanie babeczek owocowych. Powstałe arcydzieła zostały zjedzone w mgnieniu oka przez dzieci.

Następnie miały się odbyć zajęcia w terenie w formie podchodów, jednak z powodu opadów deszczu musiały być one przełożone. Część zadań z zajęć terenowych zostało wykonanych w świetlicy. Czas oczekiwania na pogodę dzieciom w ciekawy i aktywny sposób zagospodarowali animatorzy. Dzieci brały udział w zabawach, rozwiązywały przygotowane dla nich zadania. Wykonały plakaty przedstawiające postacie mieszkańców Gminy Koszyce – kobiety i mężczyźni. Ich zadaniem miało być zaprojektowanie ubrania dla koszyczanina i koszyczanki. W ubiorze obojga postaci dominowały kolory żółty i niebieski. Gdy warunki pogodowe były korzystne dzieci samodzielnie piekły kiełbaski na ognisku oraz został przygotowany dla nich poczęstunek.

Po ognisku dzieci korzystały z takich atrakcji, jak malowanie twarzy oraz modelowania balonów. Były to jedne z najbardziej wyczekiwanych przez dzieci punktów programu. Wszystkie chciały mieć pomalowaną twarz oraz otrzymać balon w wybranym przez siebie kształcie.

Ognisko

Zajęcia terenowe zostały tym samym przesunięte na koniec dnia. Większość dzieci nie mogła zostać dłużej dlatego w podchodach brało udział jedynie 10 dzieci i 3 opiekunów. Dzieci wyruszyły spod świetlicy wiejskiej w Jankowicach, gdzie znajdowała się pierwsza wskazówka i starały się szukać kolejnych i podążać zgodnie z nimi do mety. Po drodze na dzieci czekały różnego typu zadania sprawdzające ich wiedzę na temat regionu, Gminy Koszyce oraz wymagające od nich sprawności fizycznej. Mimo

przemoczonych butów dzieci były bardzo zadowolone. Do mety dotarły, gdy już się ściemniało. Zabawa w podchody pozwoliła na poszerzenie wiedzy dzieci o Gminie Koszyce oraz uwrażliwiła na walory środowiska naturalnego.

25 sierpnia 2017 w ramach projektu zorganizowana została wycieczka do Krakowa. Pierwszym miejscem, które odwiedziły dzieci wraz z opiekunami były *Wioski Świata*, gdzie zostały im przybliżone tradycje różnych kultur świata. Podczas zwiedzania całego kompleksu uczestnicy mieli okazję uczestniczyć w interaktywnym zwiedzaniu sześciu osad z różnych części świata: tradycyjną ghańską wioskę, peruwiańską chatę, indiańskie tipi, arktyczne igloo, mongolską jurte oraz papuaski dom na palach. Dzięki fotografiom i różnego rodzaju eksponatom pochodzącym z odległych zakątków świata, a także możliwości spotkania ludzi, którzy pracowali w tych miejscach, mogli w sposób namacalny doświadczyć tamtejszej kultury i tradycji. Była to okazja, by poczuć odmienną rzeczywistość, kształtując w sobie postawę empatii i chęć współpracy. W ramach pobytu w *Wioskach Świata* dzieci brały udział w warsztatach pt. *Wśród Indian Ameryki Północnej*.

We wnętrzu tipi uczestnicy warsztatu poznali kulturę Indian, ich dzieje, sztukę, tradycyjne symbole i wybrane rytuały. Oprócz wiedzy, mogli zdobyć także liczne sprawności. Ścigali się w różnych konkurencjach, ćwicząc się jednocześnie we współzawodnictwie, przestrzeganiu reguł, umiejętności wykorzystywania wiedzy w praktyce. Wspólna zabawa prowadziła także do jedności i współodpowiedzialności członków plemienia. Dzieci mogły m.in. postrzelać z łuku i wziąć udział w przeciąganiu liny.

Kolejnym miejscem, które odwiedziły dzieci w ramach projektu to *Ogród Doświadczeń im. Stanisława Lema*. Dzieci mogły zapoznać się z prawami przyrody przy pomocy stoisk, na których mogły zobaczyć i doświadczyć zjawiska fizyczne. Skorzystały również z atrakcji dodatkowych takich jak żyroskop, zorbing i bungee trampolina.

Ostatnim zadaniem realizowanym w ramach projektu *Ciekawi świata* były mikołajki organizowane w świetlicy wiejskiej w Jankowicach. Dzieci przed przyjazdem św. Mikołaja samodzielnie przygotowa-

Uczestnicy wycieczki

ły ozdoby i ubrały choinkę. Przygotowały tradycyjne świąteczne pierniczki, które ozdobiły według własnego uznania. Na spotkaniu pojawił się także św. Mikołaj i wręczył każdemu dziecku prezent.

Projekt *Ciekawi świata* pomógł w integracji dzieci z gminy Koszyce oraz poszerzył wiedzę. Dzieci swój wolny czas spędziły w atrakcyjny i aktywny

sposób. Dzieci chętnie brały udział w projekcie, a aktywności im zaproponowane bardzo przypadły im do gustu. Z niecierpliwością czekają co przyniesie im kolejny rok.

Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Jankowice

Wspieranie rozwoju i współpraca z sektorem pozarządowym

15 grudnia w Urzędzie Gminy w Koszycach odbyło się w spotkanie z przedstawicielami organizacji pozarządowych działających na terenie gminy Koszyce, radnymi oraz sołtysami. Podczas spotkania zostały omówione kwestie wspierania rozwoju i współpracy sektora pozarządowego oraz aktywności obywatelskiej. Pani Dorota Kobylec z Fundacji Biuro Inicjatyw Społecznych w Krakowie, która jest trenerką modelu współpracy administracji publicznej i organizacji pozarządowych, przedstawiła przykłady realizacji projektów z Funduszu Inicjatyw Obywatelskich Małopolska Lokalnie 2017 oraz wskazała możliwości wsparcia dla podmiotów ekonomii społecznej, tworzenia nowych podmiotów oraz wspierania inicjatyw społeczności lokalnych. Pani Monika Molenda przedstawiła informację o zadaniach jakie realizowały stowarzyszenia w 2017 roku, jakie środki zewnętrzne organizacje

już pozyskały, a także o jakie finansowanie ubiegają się na obecną chwilę stowarzyszenia. Zostały również przekazane informacje o możliwości dofinansowania zadań w 2018 roku z programu współpracy gminy Koszyce z organizacjami pozarządowymi, z gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz z ogłaszanych naborów przez fundacje i korporacje. Wskazane zostały także priorytety i rekomendacje do planowanych zadań w przyszłym roku tj. realizacja zadań w obszarze: kultura fizyczna, turystyka i rekreacja, ochrona środowiska, ekologia, ochrona zwierząt i dziedzictwa przyrodniczego, działalność wspomagająca rozwój wspólnot i społeczności lokalnych, objęcie szerszej grupy docelowej, planowanie racjonalnych kosztów dofinansowania zadania, zwiększenie wkładu własnego (finansowego, osobowego), dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych, re-

alizacja zadań w partnerstwie (sołectwa, przedsiębiorstwa, organizacje pozarządowe, jednostka samorządu terytorialnego). O funduszu sołeckim i budżecie obywatelskim mówiła Pani Agnieszka Czarnecka, która w swojej prezentacji pokazała realizację zadań w poszczególnych sołectwach oraz przedstawiła informację o przyjętych działaniach na rok budżetowy 2018. Realizacja zadań, jakie mieszkańcy gminy wyznaczyli w ramach funduszu sołeckiego to m.in. dofinansowanie do budowy sali widowiskowej w Koszycach – sołectwo Koszyce i sołectwo Przemyków, zagospodarowanie terenu przy świetlicy wiejskiej w sołectwie Modrzany wraz zakupem wyposażenia, zagospodarowanie działki nr 41 w sołectwie Dolany, dokończenie prac związanych z ociepleniem budynku świetlicy wiejskiej w sołectwie Filipowice, rozbudowa oświetlenia ulicznego w sołectwie Dolany, Malkowice-Siedliska, dokończenie parkingu wiejskiego w sołectwie Witów, utwardzenie parkingu obok boiska sportowego w sołectwie Jaksice, zabezpieczenie cieku odprowadzającego wody opadowe w sołectwie Witów, wykonanie rowu odpływowego oraz uzupełnienie sieci kanalizacyjnej w sołectwie Włostowice, remont dróg w sołectwie Książnice Małe, Łapszów, Morsko, Rachwałowice, Zagaje, wykonanie małego ronda Zabrowań w sołectwie Przemyków, siłownia zewnętrzna w sołectwie Sokołowice, dodatkowo część sołectw przeznaczyło część środków na partycypowanie w utrzymaniu i wyposażeniu budynków wiejskich, zakup materiałów na przygotowanie wieńca dożynkowego.

Realizacja zadań w ramach budżetu obywatelskiego to dofinansowanie do budowy sali widowiskowej w Koszycach poprzez rozbudowę, przebudowę i nadbudowę budynku Szkoły Muzycznej w Koszycach – sołectwo Biskupice, Filipowice, Jaksice, Jankowice, Koszyce, Książnice Małe, Łapszów, Modrzany, Morsko, Piotrowice, Przemyków, Ra-

Uczestnicy spotkania słuchają wykładu

Koncert uczniów Szkoły Muzycznej I Stopnia w Koszycach

chwałowice, Sokołowice, Witów, Włostowice, Zagaje, rozbudowa oświetlenia ulicznego – sołectwo Malkowice-Siedliska, zagospodarowanie działki nr 41 w sołectwie Dolany.

Wiele przedsięwzięć zrealizowanych stanowi zbiór dobrych praktyk, z którymi warto się zapoznać a czasem nimi zainspirować. Wójt Gminy Koszyce przypomniał, że na budowę społeczeństwa obywatelskiego przekazujemy w 2018 roku określone środki w wysokości ponad 800 tys. zł. Organizacje, które pozyskają z zewnątrz środki finansowe mogą liczyć na wsparcie i pomoc ze strony samorządu. Pozytyw-

nym akcentem w bieżącym roku było pozytywne podejście społeczeństwa do organizowanych dożynek oraz przekazanie z 16 sołectw środków z budżetu obywatelskiego na budowę sali widowiskowej w Koszycach.

Kończącym akcentem spotkania był koncert uczniów Szkoły Muzycznej I Stopnia w Koszycach, a Koszycka Spółdzielnia Socjalna zaprezentowała umiejętności gastronomiczne poprzez obsługę cateringową spotkania.

Monika Molenda

Podsumowanie współpracy Gminy Koszyce z organizacjami pozarządowymi

Celem głównym Programu w 2017 roku było podniesienie poziomu życia mieszkańców Gminy Koszyce oraz włączenie organizacji pozarządowych do realizacji polityki rozwoju Gminy Koszyce. Celami szczegółowymi Programu były m.in. poprawa jakości życia poprzez zaspokajanie potrzeb mieszkańców gminy, w szczególności w zakresie ekologii, ochrony środowiska, opieki społecznej, kultury, kultury fizycznej, aktywności społecznej, prezentacja dorobku sektora i promowanie jego osiągnięć, wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych, promocja Gminy Koszyce.

W roku 2017 założone były następujące priorytetowe zadania publiczne:

1. Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej.
2. Turystyka i krajoznawstwo.

3. Kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego.
4. Ekologia i ochrona zwierząt oraz ochrona dziedzictwa przyrodniczego.
5. Pomoc społeczna.
6. Działalność wspomagająca rozwój wspólnot i społeczności lokalnych.

Na realizację zadań publicznych w ramach współpracy gminy Koszyce z organizacjami pozarządowymi została zaplanowana kwota w wysokości 250 000,00 zł.

W 2017 roku Wójt Gminy Koszyce ogłosił 4 konkursy ofert na realizację zadań ujętych w Programie współpracy:

Lp.	Zakres zadania publicznego	Tytuł zadania	Oferent	Kwota przyznanej dotacji
1.	Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i sportu	„Rozwój kultury fizycznej poprzez propagowanie zdrowego stylu życia – sport na terenie Gminy Koszyce”	Klub Sportowy „Szreniawa” Koszyce	79 000 zł
2.	Działalność wspomagająca rozwój wspólnot i społeczności lokalnych	„Zorganizowane formy wyjazdów integracyjnych, w tym na imprezy kulturalne dla dzieci i młodzieży”	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci w Koszycach	14 000 zł
3.	Działalność wspomagająca rozwój wspólnot i społeczności lokalnych	„ Słoneczne wakacje” – rozwijające półkolonie dla dzieci z gminy Koszyce	Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Jaksice	21 500 zł Środki zewnętrzne: 15 950 zł
4.	Kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego	„Ciekawi świata”	Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Jankowice	6 000 zł

W 2017 roku dodatkowo został ogłoszony konkurs na dożywianie uczniów w szkołach w ramach programu wspierania finansowego gminy w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. Realizatorem zadania była Koszycka Spółdzielnia Socjalna. Dotacja od wojewody małopolskiego na realizację tego zadania wynosiła 84 974 zł, dotacja gminy 3 271,80 zł.

Stowarzyszenie Kobiet Kreatywnych Gminy Koszyce realizowało zadanie ogłoszone przez Wójta Gminy Koszyce na prowadzenie ośrodka wsparcia w Koszycach i Przemysłowie. Dotacja wojewody na „Wspieranie osób w podeszłym wieku poprzez integrację z młodzieżą” wyniosła 67 680 zł, wkład własny gminy 17 280 zł.

Podsumowanie trybu konkursowego:

Wartość ogółem projektów ..... 331 069,80 zł

W tym:

wkład własny grantobiorców..... 23 993,00 zł

dotacja Gminy Koszyce..... 138 472,80 zł

pozostałe środki zewnętrzne ..... 168 604,00 zł

Na podstawie art. 19 a ustawy z dnia 24 kwietnia 2004 r. o działalności pożytku publicznego i wolonariacie organ wykonawczy jednostki samorządu terytorialnego może zlecić organizacji pozarządowej lub podmiotom wymienionym w art. 3 ust. 3 cytowanej ustawy, z pominięciem otwartego konkursu ofert, realizację zadania publicznego, spełniającego łącznie następujące warunki:

1. Wysokość dofinansowania lub finansowania nie może przekroczyć kwoty 10 000,00 zł.
2. Zadanie musi być realizowane w okresie nie dłuższym niż 90 dni.

W 2017 roku 7 organizacji złożyło wnioski o zlecenie zadania publicznego w tym trybie. Wójt Gminy Koszyce uznając celowość realizacji proponowanych zadań wszczął procedury i zawarł z poniżej wymienionymi podmiotami umowy na realizację zadań:

Lp.	Nazwa podmiotu	Nazwa zadania	Kwota dotacji w zł	Termin realizacji
1.	Stowarzyszenie Przemysłów 2013	Sport i aktywność fizyczna formą współzawodnictwa, zabawy i integracji społeczeństwa	6700	10.03.2017–05.06.2017
2.	Koszycka Spółdzielnia Socjalna	„Witaminowy zawrót głowy – akcja edukacyjna w przedszkolu”	5800	06.03.2017–31.05.2017
3.	Stowarzyszenie Koło Gospodyń Wiejskich Łąpszów	Z tradycją za pan brat	5600	03.04.2017–31.05.2017
4.	Stowarzyszenie Koło Gospodyń Wiejskich Łąpszów	Wycieczkowy zawrót głowy	4900	22.05.2017–16.08.2017
5.	Stowarzyszenie Koło Gospodyń Wiejskich Łąpszów	Rękodzieło ludowe	500	25.09.2017–30.11.2017
6.	Stowarzyszenie Sokołowianie Razem	Bezpieczne wakacje 2017 – piknik rodzinny w Sokołowicach	7000	20.05.2017–15.07.2017
7.	Stowarzyszenie Nadwiślanie Malkowice – Siedliska	Współzawodnictwo + zabawa = przyjaźń, koleżeństwo	1300	27.07.2017–20.08.2017
8.	Stowarzyszenie Włostowice Przyszłość	Wakacyjne wspomnienia mieszkańców Włostowic z pobytów w państwach Unii Europejskiej	4000	15.08.2017–30.09.2017
9.	Stowarzyszenie Kobiet Kreatywnych Wsi Rachwałowice	Majówka na ludowo	6000	29.04.2017–26.07.2017

Podsumowanie trybu pozakonkursowego:

Wartość ogółem projektów ..... 51 800 zł

W tym:

wkład własny grantobiorców..... 10 000 zł

dotacja Gminy Koszyce..... 41 800 zł

Gmina Koszyce w minionym roku wspierała sektor pozarządowy także w formach pozafinansowych poprzez:

- 1) wzajemne informowanie się o planowanych kierunkach działalności i współdziałania,
- 2) prowadzenie na stronie internetowej Urzędu Gminy Koszyce bazy danych o organizacjach,
- 3) konsultowanie z podmiotami Programu, odpowiednio do zakresu ich działalności, projektów aktów normatywnych w dziedzinach dotyczących działalności statutowych tych organizacji,
- 4) konsultowanie projektów aktów normatywnych w dziedzinach dotyczących działalności statutowej organizacji z Gminną Radą Pożytku Publicznego,
- 5) angażowanie podmiotów programu do wymiany doświadczeń, prezentacji osiągnięć,
- 6) inicjowanie lub współorganizowanie szkoleń podnoszących jakość pracy organizacji w sferze zadań publicznych,
- 7) pomoc merytoryczną dla organizacji oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy,
- 8) umożliwienie przez gminę organizacjom pozarządowym niedysponującym własnym lokalem korzystania z lokali będących w dyspozycji gminy na ustalonych zasadach,
- 9) udzielanie pomocy w pozyskiwaniu środków finansowych na realizację zadań publicznych z innych źródeł niż dotacja z budżetu Gminy,
- 10) przystępowanie Gminy do partnerstw w projektach kierowanych przez organizacje pozarządowe do funduszy europejskich (lub innych).

Nawiązując do wyżej wymienionych form współpracy, należy wskazać tutaj konkretne działania stowarzyszeń w pozyskiwaniu środków zewnętrznych.

W 2017 roku kilka stowarzyszeń złożyło wnioski o dofinansowanie realizacji zadań na terenie Gminy Koszyce do Nadwiślańskiej Grupy Działania „E.O. CENOMA” w Szczurowej. Były to takie stowarzyszenia jak:

1. Stowarzyszenie Książnice Małe – Aktywni Razem
Projekt: Promocja turystyki lokalnej poprzez wykonanie kompozycji przestrzennych w formie tablic z informacją historyczną i współczesną.
Kwota dotacji: 60 000 zł.
Wniosek w trakcie rozpatrywania.

2. Stowarzyszenie Książnice Małe – Aktywni Razem
Projekt: Poprawa infrastruktury publicznej i przestrzennej służącej zaspokojeniu potrzeb kulturowych i społecznych poprzez zagospodarowanie terenu przy świetlicy wiejskiej w Książnicach Małych.
Kwota dotacji: 56 875 zł.
Wniosek został pozytywnie rozpatrzony.
3. Stowarzyszenie „Modrzawianie”
Projekt: Przebudowa pomieszczeń budynku w świetlicy wiejskiej w Modrzanach oraz zagospodarowanie terenu wokół świetlicy.
Kwota dotacji: 56 875 zł.
Wniosek został pozytywnie rozpatrzony.
4. Towarzystwo Przyjaciół Przemysłowa
Projekt: Kulturowanie tradycji, kultury, obrzędów poprzez organizację imprezy dożynkowej.
Kwota dotacji: 21 400 zł.
Wniosek w trakcie rozpatrywania.
5. Stowarzyszenie Uniwersytet Trzeciego Wieku w Koszycach
Projekt: Zwiększenie oferty kulturalno-edukacyjnej dla dzieci, młodzieży i dorosłych poprzez organizację wystaw, konkursów, wykładów, konferencji.
Kwota dotacji: 9 040 zł.
Wniosek w trakcie rozpatrywania.
6. Stowarzyszenie Nadwiślanie Malkowice – Siedliska
Projekt: Kulturowanie tradycji poprzez opracowanie i wydanie książki pt: „Ćwierć wieku wspólnego działania”.
Kwota dotacji: 21 400 zł.
Wniosek w trakcie rozpatrywania.
7. Stowarzyszenie Kobiet Kreatywnych Wsi Rachwałowice
Projekt: Zwiększenie oferty kulturalno-edukacyjnej dla dzieci, młodzieży i dorosłych poprzez organizację warsztatów pt: Zajęcia i warsztaty na różne tematy.
Kwota dotacji: 9775 zł.
Wniosek w trakcie rozpatrywania.

Wnioski złożone do Funduszu Inicjatyw Obywatelskich – Małopolska Lokalnie – edycja 2017:

1. Stowarzyszenie Książnice Małe – Aktywni Razem
Projekt: Rozwój Stowarzyszenia Książnice Małe – Aktywni Razem poprzez jego doposażenie.
Kwota dotacji: 5 000 zł.
Wniosek rozpatrzony pozytywnie, zrealizowany.

Wnioski złożone do Fundacji PZU:

1. Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Jaksice
Projekt: Słoneczne wakacje – rozwijające półkolonie dla dzieci z gminy Koszyce.
Kwota dotacji: 15 950 zł.
Wniosek rozpatrzony pozytywnie, zrealizowany.

Działalność organizacji pozarządowych wpływa na aktywizację mieszkańców. Poprzez realizowanie własnych inicjatyw organizacje pozarządowe w istotny sposób wzbogacają działalność na rzecz mieszkańców gminy Koszyce. Możliwość współpracy gminy z organizacjami pozarządowymi na tak wielu płaszczyznach odbywała się dzięki pozytywnemu nastawieniu obu stron i możliwości rozmów o kierunkach działań i priorytetach.

W 2017 roku zostały zorganizowane dwa spotkania z przedstawicielami organizacji pozarządowych, sołtysami i radnymi. Spotkanie w dniu 23 lutego rozpoczęło się od wykładu prof. dr hab. Stanisława Waltosia, prawnika, specjalisty w zakresie postępo-

Zwiedzanie Krakowa

wania karnego, wieloletniego pracownika naukowego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie oraz byłego dyrektora Muzeum UJ Collegium Maius. Profesor Waltoś mówił o praworządności, trójpodziale władzy i świadomości prawnej, odpowiadał również na pytania od uczestników spotkania. Na tymże spotkaniu została przekazana informacja

w jaki sposób sołectwa w gminie wykorzystują środki finansowe na realizację swoich przedsięwzięć oraz o przyjętych działaniach w sołectwach w 2017 roku. Dla organizacji ważna była informacja o zadaniach jakie realizowały stowarzyszenia w 2016 roku, zostały także wskazane priorytety na 2017 rok.

15 grudnia 2017 roku w Urzędzie Gminy w Koszycach odbyło się drugie w spotkanie z przedstawicielami organizacji pozarządowych działających na terenie gminy Koszyce, radnymi oraz sołtysami. Podczas spotkania zostały omówione kwestie wspierania rozwoju i współpracy sektora

Warsztaty dla dzieci

pozarządowego oraz aktywności obywatelskiej. Zostały przedstawione informacje o zadaniach jakie realizowały stowarzyszenia w 2017 roku, jakie środki zewnętrzne organizacje już pozyskały, a także o jakie finansowanie ubiegają się na obecną chwilę stowarzyszenia. Zostały również przekazane informacje o funduszu sołeckim i budżecie obywatelskim podsumowujące rok 2017 i zaplanowane działania na 2018 rok.

Na spotkanie została zaproszona Pani Dorota Kobylec z Fundacji Biuro Inicjatyw Społecznych w Krakowie, która jest trenerką modelu współpracy administracji publicznej i organizacji pozarządowych. Pani Dorota Kobylec przedstawiła przykłady realizacji projektów z Funduszu Inicjatyw Obywatelskich Małopolska Lokalnie 2017 oraz wskazała możliwości wsparcia dla podmiotów ekonomii społecznej, tworzenia nowych podmiotów oraz wspierania inicjatyw społeczności lokalnych.

Współpraca samorządu z organizacjami pozarządowymi w gminie odbywa się zgodnie z zapisami ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Gmina corocznie przyjmuje program współpracy z organizacjami pozarządowymi,

zawierający podstawowe informacje, wynikające z obowiązków prawnych.

W gminie działają organizacje pozarządowe zarówno posiadające długoletnie doświadczenia jak i organizacje nowe, powstałe w ostatnim czasie. Wieloletnie doświadczenie ma wpływ na współpracę z samorządem gminnym. Buduje to wiarygodność stowarzyszenia jako stabilnego i posiadającego swoją historię. Głównym zasobem organizacji są wolontariusze i członkowie organizacji. Pomimo różnej historii działania, stowarzyszenia w każdym roku są aktywne i realizują zadania z różnych dziedzin.

Aktywizacja mieszkańców w naszej gminie jest również widoczna poprzez zakładanie nowych stowarzyszeń. W minionym roku powstały dwa stowarzyszenia: Stowarzyszenie „Modrzawianie” oraz Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Dolany, w bieżącym roku zarejestrowane zostały już trzy stowarzyszenia: Stowarzyszenie Wsi Biskupice, Stowarzyszenie „Aktywny Senior” z siedzibą w Książnicach Małych oraz Stowarzyszenie Przyjaciół Szkoły Muzycznej I Stopnia w Koszycach „UNISONO”. Na rejestrację czekają założyciele stowarzyszenia w Morsku i Witowie.

Monika Molenda

„Myśleć globalnie – działać lokalnie”

„Myśleć globalnie – działać lokalnie” jest to tytuł naszego następnego projektu, w ramach realizacji zadania publicznego, który ma na celu między innymi zagospodarowanie czasu wolnego dzieci. W okresie ferii zimowych zorganizowaliśmy wyjazd do Dziennego Domu Senior + w Książnicach Małych. Dzieci wraz z członkami stowarzyszenia chętnie uczyły się wykonywać prace plastyczne. Prace te nadzorowały panie z Dziennego Domu Senior+, które bardzo miło nas przyjęły i miały dużą cierpliwość, abyśmy się tam coś nauczyły. Była to fajna lekcja plastyczna, z której zarówno dzieci jak i my byliśmy bardzo zadowoleni.

Życie zgodnie z zasadami ekologii, dbanie o przyrodę, zrozu-

mienie zasad jakimi się kieruje – wszystko to jest niezwykle ważne. Każdy z nas powinien zadbać o naszą

Warsztaty plastyczne

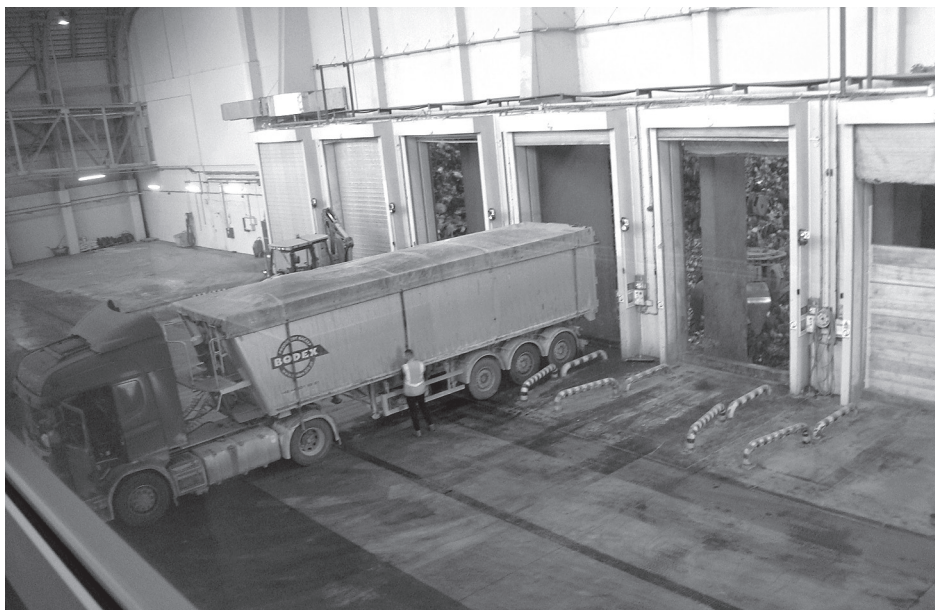
planetę, poznać reguły i normy ekologiczne, zagłębić wiedzę przyrodniczą. Kształtowanie prawidłowych postaw ekologicznych, zachowań względem przyrody jest niezwykle ważne. Im szybciej edukacja ekologiczna zagości w naszym życiu, tym większa pewność, że będziemy prawidłowo żyć w symbiozie z przyrodą.

Taką dobrą lekcją nauczania o środowisku okazał się wyjazd do ekospalarni do Krakowa z uczniami klas drugich z SP Koszyce z wychowawcą Anną Muter oraz uczniami klas trzecich z SP Książnice Wielkie z wychowawcą Agatą Głuszek.

Zakład Termicznego Przekształcenia Odpadów w Krakowie – to pełna nazwa nowoczesnego zakładu w którym byliśmy. Podzieleni na dwie grupy z przewodnikiem zapoznaliśmy się procesami technologicznymi zakładu, produkcją energii elektrycznej i ciepłej oraz aspektami ochrony środowiska. Mogliśmy zobaczyć cały proces przetwarzania odpadów od przywozu śmieciarekami w hali rozładunkowej do bunkra, czyli żelbetonowego zbiornika na śmieci o pojemności zapewniającej zapas na 5 dni, do głównego urządzenia w odzysku energii ciepłej którym jest kocioł grzewczy. Była to wspaniała lekcja ekologii dla dzieci i nas dorosłych.

Lekcja plastyczna w Dziennym Domu Senior+ oraz wyjazd do Zakładu Termicznego Przekształcenia Odpadów w Krakowie został dofinansowany ze środków Gminy Koszyce.

Justyna Bąk
Beata Rydlewska

Rozładunek śmieci w ekospalarni

Przy makiecie

Wspólne zdjęcie w ekospalarni

HISTORIA

Prawa miejskie na 100-lecie Odzyskania Niepodległości

W 2018 roku przypada 100 Rocznicą Odzyskania przez Polskę Niepodległości. Cały kraj świętuje tą także ważną rocznicę. Nasza gmina podjęła szereg inicjatyw upamiętniających to wydarzenie. Dwie z nich pozostawią trwałe ślady w historii Koszyc.

Pierwszą jest budowa pomnika Królowej Regentki Elżbiety Łokietkówny na Rynku w Koszycach, postaci bardzo ważnej dla Koszyc. To właśnie ona w 1374 roku lokowała Koszyce na prawie magdeburskim, nadając miastu przywileje zrównujące co do swobód ze stołecznym, królewskim miastem Krakowem.

Drugą inicjatywą upamiętniającą 100 Rocznicę jest ubieganie się o przywrócenie Koszycom statusu miasta, zabranego przez zaborcę w 1869 roku. O tej właśnie inicjatywie pragniemy poinformować szerzej. Procedura ubiegania się o status miasta nakłada konieczność spełnienia wielu przesłanek, podjęcia przez Radę Gminy stosownych uchwał, zgromadzenia wielu załączników.

Końcowym etapem jest złożenie wniosku do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji za pośrednictwem Wojewody Małopolskiego. Wniosek jest bardzo obszernym dokumentem liczącym kilkadziesiąt stron a składa się z rozdziałów: Uzasadnienie, Wyniki konsultacji w Gminie Koszyce, Rys historyczny, Zabytki i dziedzictwo kulturowe, Przesłanki społeczno-gospodarcze, Podsumowanie.

Pragniemy Czytelnikom przedstawić jego fragmenty dotyczące samych Koszyc.

Uzasadnienie

W ocenie Wnioskodawcy spełnione są przesłanki wskazane w art. 4 ust. 4 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, warunkujące nadanie miejscowości Koszyce statusu miasta. Rada Gminy Koszyce wskazuje, że infrastruktura społeczna i techniczna, a także układ urbanistyczny oraz charakter zabudowy w miejscowości Koszyce są charakterystyczne dla jednostki miejskiej.

Za przyznaniem miejscowości Koszyce statusu miasta przemawiają następujące uwarunkowania:

- posiadanie w latach 1374–1869 praw miejskich,
- układ urbanistyczny i przestrzenny nie zmieniony od czasu lokacji w 1374 r.,
- zwarty charakter zabudowy, charakterystyczna zabudowa o cechach małomiasteczkowych,
- rozwinięta infrastruktura w sferze urządzeń komunalnych i komunikacyjnych,
- rozwinięta baza gastronomiczna oraz rekreacyjna,
- pełnienie przez miejscowość Koszyce funkcji lokalnego ośrodka administracyjnego, handlowego, usługowego, gospodarczego i kulturalnego dla 19 sołectw w gminie Koszyce; siedziba władz gminy, ważny ośrodek kulturalny i oświatowy, siedziba 9 organizacji pozarządowych,
- względy historyczne i kulturowe oraz więzi społeczne i gospodarcze zapewniające zdolność do wykonywania zadań publicznych,
- teren zurbanizowany, o przewadze ludności nierolniczej, ponad 60% mieszkańców miejscowości Koszyce utrzymuje się z działalności pozarolniczej,
- dogodnie położenie przy drodze krajowej Nr 79 Kraków – Sandomierz
- pozytywne wyniki konsultacji społecznych wspierające uchwałę Rady Gminy,
- niewielkie koszty finansowe i społeczne zmiany statusu miejscowości Koszyce na miasto.

Szacunkowy, jednorazowy koszt proponowanej zmiany dotyczyć będzie kosztów związanych ze zmianą nazw organów administracji samorządowej ok. 4000,00 zł. Nie dotyczy on zmian numeracyjnych nieruchomości ani nie wiąże się z wymianą dowodów osobistych i innych dokumentów, gdyż w miejscowości Koszyce ulice posiadają swoje nazwy i numerację położonych przy nich posesji. Informujemy również, że nadanie miejscowości Koszyce statusu miasta nie spowoduje zmian przebiegu granic ewidencyjnych ani ich numeracji.

Rys historyczny

Pierwsze źródłowe informacje o Koszycach pochodzą z danych dotyczących świętopietrza z roku 1328, gdzie odnotowane jest: „Świętopietrze oddawane było wspólnie przez parafię Witów – Koszyce” koniec cytatu.

Przełom w źródłach pisanych następuje w 1374 roku. W tym to roku miała miejsce lokacja miasta Koszyce na prawie magdeburskim, dokonana przez Elżbietę Łokietkównę, wdowę po królu węgierskim Karolu Robertcie Andegaweńskim. Elżbieta Łokietkówna pełniła w tym czasie w Polsce funkcję regentki, gdy jej syn Ludwik Węgierski zasiadał na tronie węgierskim i polskim.

Nadanie miastu Koszyce prawa magdeburskiego oznaczało, że Koszyce były już wcześniej rozwiniętym miastem. Wydany przez Elżbietę przywilej lokacyjny na prawie magdeburskim mógł być z jednej strony potwierdzeniem, z drugiej zaś strony rozszerzeniem dawnego. Królowa Elżbieta lokując Koszyce ustanowiła cotygodniowe targi w poniedziałki i zrównała co do swobód z Krakowem. Miasto Koszyce lokowane było na obszarach należących do króla stanowiących tzw. dobra stołowe, królewskie i nosiło miano królewskiego, w odróżnieniu od miast prywatnych (np. rycerskich) czy biskupich. W miastach królewskich mieszczanie cieszyli się większą swobodą niż w pozostałych miastach. Mogli składać skargi i dezyderaty przed lustratorami starostw w przypadku konfliktu ze starostą, czego pozbawieni byli mieszkańcy miast prywatnych.

Po upływie 47 lat od nadania aktu lokacyjnego na prawie magdeburskim, w 1421 roku Koszyce otrzymały drugi akt lokacyjny na tym samym prawie. W tym to roku Władysław Jagiełło, mąż Jadwigi – wnuczki – Elżbiety Łokietkówny „przenosi miasto Koszyce z prawa polskiego na prawo magdeburskie”, nadając immunitet sądowniczy. Ustanawia jarmark w dniu św. Magdaleny (22 lipca), trwający 8 dni i wolne targi we wtorki. Trudno obecnie dać jednoznaczną odpowiedź na pytanie – dlaczego Koszyce otrzymały dwa akty lokacyjne na prawie magdeburskim. Uwzględniane są dwie wersje. Pierwsza zakłada, że dokument z 1374 roku mógł zaginąć i należało ponowić. Druga wersja wynika z faktu, że akt lokacyjny nie był nadany przez głowę koronowaną, tylko przez regentkę. Pewne jest, że Koszyce otrzymały dwa akty lokacyjne na prawie magdeburskim. Pierwszy nadany przez Elżbietę Łokietkównę

26 czerwca 1374 roku, drugi przez Władysława Jagiełłę 4 kwietnia 1421 r.

Po przeniesieniu Koszyc na prawo magdeburskie nastąpił bardzo szybki rozwój miasta. Istotny wpływ na to, oprócz nadania nowego prawa sprzyjającego rozwojowi, miało położenie Koszyc na trzech szlakach handlowych: tzw. Trakcie Królewskim Kraków-Sandomierz, trakcie kijowskim Kraków – Sandomierz – Lublin – Kijów a także trakcie rzeczonym wzdłuż Wisły. W miejscowości Morsko położonej obok Koszyc znajdował się piąty co do wielkości w ówczesnej Polsce port rzeczny, skąd spławiano sól z Bochni, zboże, i drewno z pobliskiej Puszczy Niepołomickiej. Ze względu na istnienie przeprawy (mosty) Koszyce uzyskały też prawo pobierania myta. Z woli króla Zygmunta Starego stały się również miejscem zmiany podwód dla posłańców królewskich w drodze na Litwę. Były także miejscem pierwszego popasu dla dworu w jego drodze z Krakowa. Na Rynku koszyckim istniały aż dwie studnie.

Koszyce jako miasto posiadały herb, rynek oraz ratusz. Rynek stanowił prostokątny plac o pow. 2212 m², z naroży którego odchodziły ulice (układ ten został zachowany do dziś). Zapiski mówiące o rynku pochodzą z 1428 r. Istniało również przedmieście Koszyc zwane Jawiszowice, na wjeździe do Koszyc od strony Sandomierza – pierwsze źródła zapisane na ten temat pochodzą z 1521 r., natomiast pierwsza wzmianka o ratuszu pochodzi z 1564 r.

Herb był elementem prawno-ustrojowym miasta i figurował na pieczęci miasta. Nieznana jest procedura i data nadania herbów. Według prof. M. Gumowskiego Koszyce posiadały dwa herby. Pierwszym były dwa koszycki na niebieskim polu. W drugim herbie na niebieskim polu umieszczona jest postać św. Stanisława ze Szczepanowa w złocistych szatach (*Ten herb widnieje na pieczęci miasta Koszyce*).

Informacja o kościele parafialnym pod wezwaniem św. Marii Magdaleny – jako kościele filialnym w stosunku do kościoła w Witowie pojawia się w latach 1470–1480. Pozostawał on filią parafii Witów do końca XVIII w.

W początkowym okresie po wprowadzeniu prawa magdeburskiego władzę w imieniu Króla sprawował mianowany Wójt, natomiast władza sądownicza należała do wójta i dwóch powoływanych ławników. Źródła z 1382 roku mówią, że władzę w Koszycach sprawował Wójt Paweł, a źródła z 1412 roku wymieniają Wojciecha, sołtysa z Jawiszowic, który pełnił funkcję ławnika. Wraz z rozwojem miasta pojawiają

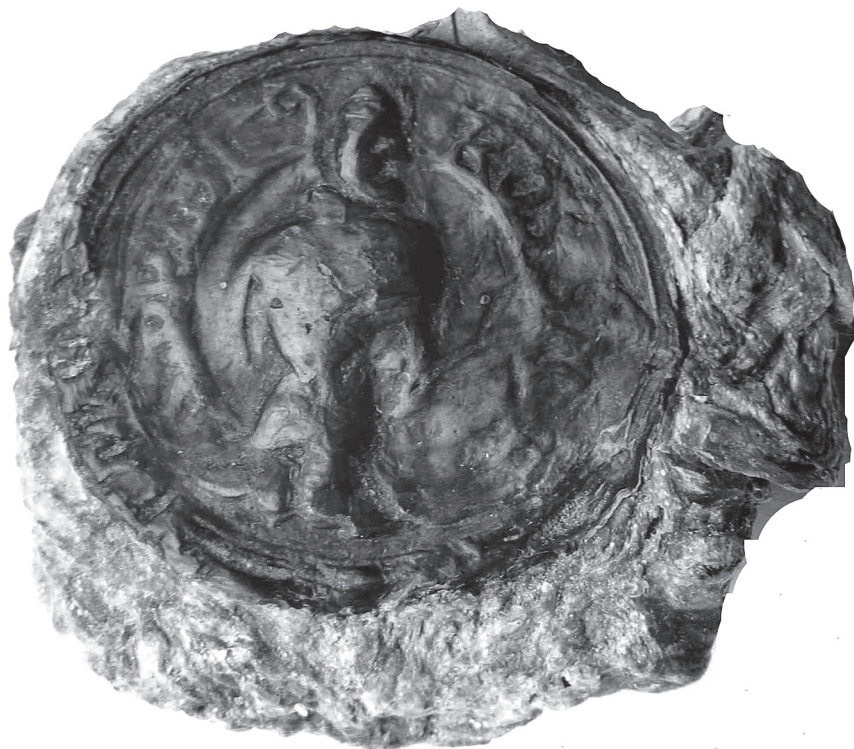
się rajcowie. Pierwsza informacja o koszyckich rajcach pochodzi z 1399 roku. Z biegiem czasu władza wójta zostaje zastąpiona władzą burmistrza i radą miasta. Uprawnienia rady miasta były bardzo duże, mogła między innymi uchylać statuty dla cechów, które były później zatwierdzane przez króla.

Koszycy należały do miast o obliczu rzemieślniczo-handlowym. Według rejestru z końca XVII wieku w mieście było 70 rzemieślników, 12 przekupniów a 46 osób zajmowało się rolnictwem. W tym czasie w Proszowicach było 56 rzemieślników. Świadczy to o szybkim rozwoju Koszyc, które posiadały swoją miarę tj. „1 korzec koszycki” równy ¼ korca krakowskiego (1 korzec żyta – 55 kg, pszenicy – 57 kg). W Koszycach znajdowała się szkoła parafialna. Pierwsze źródła pochodzą z 1437 roku, a zapis z 1439 roku mówi o Michale rektorze szkoły. W mieście od strony Krakowa znajdował się szpital z kaplicą św. Krzyża, który był jednocześnie przytułkiem dla osób starych i bezdomnych.

W Koszycach istniały dwa bractwa: bractwo Literackie, do którego należeli ludzie umiejący czytać i pisać tzw. Elita oraz bractwo św. Anny założone przez plebana Mielewskiego i obywateli Koszyc w 1623 r.

Na uwagę zasługują osobistości pochodzące z Koszyc. Do nich należą: Jan z Koszyczek, ur. ok. 1488 w Koszycach – zm. 1546) – pierwszy tłumacz prozy powieściowej. W 1503 dokonano wpisu w metryce przyjęć Akademii Krakowskiej: „Johannes Nicolai de Koschycze s.t. [solvit totum, tj. opłacił pełne wpisowe]”. We wrześniu 1513 roku otrzymał godność bakałarza sztuk wyzwolonych. Po 1521 roku został pisarzem miejskim w Kleparzu. Do czasów współczesnych zachowało się około 155 stron akt napisanych ręką Jana. Do najbardziej znanych jego tłumaczeń z łaciny należą *Rozmowy, które miał król Salomon mądry z Marchołtem grubym a sprosnym*, Kraków 1521, drukarnia H. Wietor.

Drugą wybitną postacią był Jakub Grzywna – lekarz, profesor. Około 1520 roku przeniósł się z Kra-

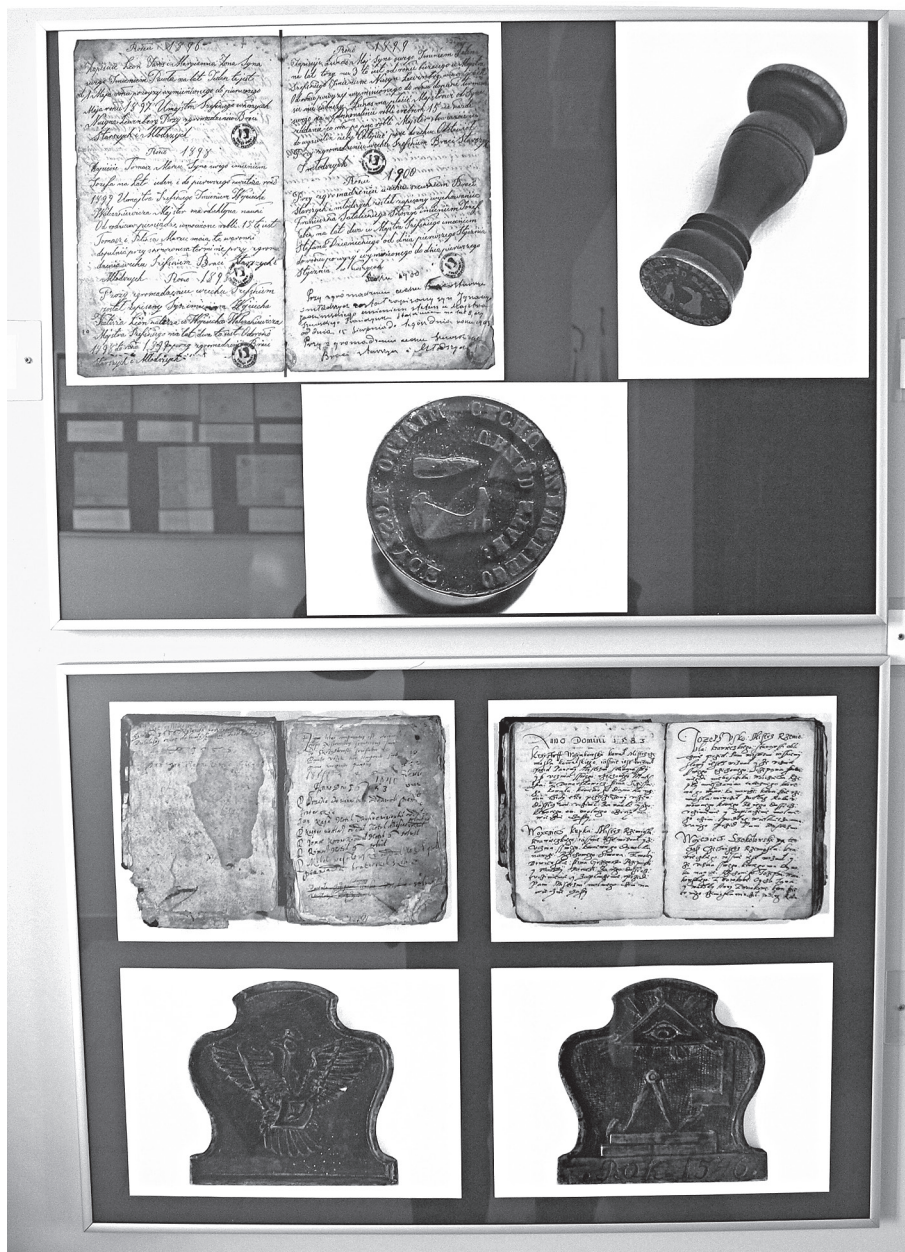
Odcisk pieczęci miasta Koszycy na zielonym wosku

kowa do Koszyc, gdzie objął stanowisko lekarza. Zmarł w Koszycach jesienią 1531 r.

Świętność Królewskiego Miasta Koszyc trwała do połowy XVII w., do potopu szwedzkiego. Wówczas to Szwedzi zniszczyli miasto i od tego czasu rozpoczęła się stagnacja i powolny upadek Koszyc.

Przychodzą rozbiory, wojny napoleońskie (Koszycy były w granicach Księstwa Warszawskiego) i ważne dla Koszyc powstanie styczniowe w 1863 r. Koszycy stały się terenem przepraw oddziałów i przerzutów broni, a mieszkańcy sprzymierzeńcami powstańców. Po stłumieniu powstania Komitet Urządzący Królestwa ustanowiony ukazem cesarza Aleksandra II Romanowa z 2 marca 1864 roku rozpoczął wprowadzanie reformy uwłaszczeniowej chłopów i reformy administracji wiejskiej w Królestwie Kongresowym. W wyniku tych działań w 1869 r. Koszycy oraz wiele innych miast utraciły prawa miejskie stając się osadą. Na skutek represji carskich za pomoc powstańcom przestały być siedzibą gminy. Powstała gmina Filipowice do której 13 stycznia 1870 roku zostały przyłączone Koszycy. Dzieła zniszczenia w 1880 roku dopełnił wielki pożar Koszyc w wyniku którego spłonęło 53 domy czyli całe centrum miasta oraz kościół parafialny.

Nowy podział administracyjny sprawił, że na kilkadziesiąt najbliższych lat Koszycy stały się jedynie

Pieczęcie i dokumenty cechowe

osadą w gminie Filipowice, aczkolwiek z prężnie prosperującym handlem i rzemiosłem oraz z licznym osadnictwem żydowskim. Od końca XIX w. Żydzi w Koszycach mieli swoją gminę wyznaniową i jedną z największych w regionie synagogę. Na przełomie XIX i XX w. Koszyce rozwijały się głównie dzięki handlowi z pobliskim Krakowem płodami rolnymi i wyrobami rzemiosła, a także dzięki szeroko rozwiniętemu przemysłowi przez granicę rosyjsko-austriacką.

Okres międzywojenny 1918–1939 wiązał się z wielkimi nadziejami w niepodległej Polsce. Wielu koszyczan walczyło w wojnie bolszewickiej w 1920 r. W 1931 r. przywrócono siedzibę gminy w Koszycach, aktywnie rozwijał się ruch spółdzielczy, trwa-

ła budowa „nadwiślanki” – drogi łączącej Kraków z Sandomierzem, będącej wielką nadzieją na polepszenie bytu gospodarczego obszarów nadwiślańskich.

W okresie II wojny światowej i okupacji Koszyce nie ucierpiały materialnie. Sytuacja gospodarcza zmieniła się w okresie Polski Ludowej, gdy zakończono budowę „nadwiślanki” – szosy prowadzącej z Krakowa do Sandomierza. Migracja młodzieży do budującej się Nowej Huty i na Śląsk oraz zwiększający się ruch transportowy na „nadwiślanke” spowodował ożywienie gospodarcze miejscowości i okolicy.

Prawdziwy renesans przeżywają Koszyce począwszy od 1989 r. Zmieniły się na lepsze warunki higieniczne (wodociągi, kanalizacja) osady i całej gminy. Poprzez zmiany estetyczne układu urbanistycznego osada nabrała rzeczywistych cech miejskich, a po realizacji dotacji unijnych przybyło w Koszycach wiele inwestycji komunalnych, dróg, obiektów szkolnych, rekreacyjnych i kulturalnych.

Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i Innych Krajów Słowiańskich wydany w 1880 r.

w tomie IV na stronach 489 i 490 tak opisuje Koszyce (pisownia oryginalna):

„Koszyce u Ehrharda Koszycki, osada, przedtem miasteczko, nad rz. Szreniawą, pow. pińczowski, gm. Filipowice, par. Koszyce; leży o 2 w. od ujścia Szreniawy do Wisły, przy traktie pocztowym lubelsko-krakowskim, odl. 14 w. od Proszowic, 272 w. od Warszawy. Posiada kościół paraf., drewniany niewiadomej erekcyi, obecny z 1791 r. wystawiony przez Jana Wytyszkiewicza prob. przyległego Wito-wa, którego filią był długi czas kościół koszycki. Jest tu dom schronienia dla starców i kalek, szkoła gminna, stacya poczt., młyn wodny amerykański. Ludność trudni się wyrobem sukna na ręcznych warsztatach, rzemiosłami, handlem zboża i rolnic-

twem. W 1827 r. było tu 96 dm., 628 mk; w 1850 r. 88 dm. (10 murow.), 593 mk. (27 żyd.), obecnie do 100 dm. i 800 mk. W 1880 r. pożar zniszczył 53 domy i kościół. K. są bardzo starożytną osadą; należały z dawna do dóbr stołowych królewskich. Elżbieta siostra Kazimierza W. a matka Ludwika, sprawując czasowo rządu kraju, nadała w 1374 r., K. prawem niemieckiem, ustanowiła targi i zrównała co do swobód z Krakowem. Jagiełło w 1421 r. nadał 8-dniowy jarmark na św. Maryję Magdalenę. Według lustracy z 1564 r. były w K. 83 dm., 13 jatek. Spalone przez Szwedów miały K. po odbudowaniu się w 1664 r. 52 domy. Inwentarz sporządzony w 1733 r. przekonywa, iż dochody z miasta stanowiły uposażenie wielkorządcy krakowskiego. Pieniędźmi płacili oni z domów, pól, sklepów 120 zł. gr. 18 rocznie. Z łanu każdego po 8 korcy koszyckich (= 2 krakowskim) owsa, 40 jaj, 5 kapłonów. Do żniwa w Kucharach raz na rok do jarzyny i raz do oziminy po 4 sierpy z łanu posyłać mieli. Jan III przywilejem z 1676 r. dozwolił mieszczanom wolnego wyrębu w lasach niepołomickich. Par. K. dek. pińczowski, 1148 dusz.”

Zabytki

Nadanie miastu prawa magdeburskiego oznaczało, że jego centralnym punktem staje się rynek z ratuszem pośrodku. Taki rynek otaczała zwarta zabudowa czterech pierzei. Z naroży rynku odchodziły prostopadle ulice.

Te podstawowe elementy dawnego układu urbanistycznego widzimy w Koszycach do dziś.

O istnieniu niegdyś na rynku koszyckim ratusza są pewne przekazy, zaś ratusza od dawna nie ma. Rynek otoczony jest czterema pierzejami, od których odchodzi sześć ulic. Działki budowlane są wąskie i długie, z bramami wyjściowymi od tyłu.

Za pierzejami biegną drogi wyjazdowe. Większość tych dróg została z czasem przekształcona w ulice.

Ten układ urbanistyczny sam w sobie jest zabytkiem. Zostało to potwierdzone poprzez wpis do gminnego rejestru zabytków pod nazwą: Rynek – założenie urbanistyczne miasta wraz z zespołem zabudowy przyrynkowej i pierzejami przyległych ulic: (Kościuszki, Wesoła, 3 Maja).

Jako zabytki uznano też kamienice na Rynku pod numerami: 11, 12, 14, 15 przy ulicy Krótkiej: Nr 1, 4, ulicy Kościuszki Nr: 1, 10, przy ulicy 3 Maja Nr: 1, 2, 7, 8, 13, 36, 40, 44, przy ulicy Wesołej Nr: 13, ulicy

Wspólnej Nr: 1, 2, 4, 6, 7, 8, 9, 11 – była Synagoga dziś Muzeum Ziemi Koszyckiej.

W miejscowości Koszyce zabytkami są także: kościół p.w. Św. Marii Magdaleny z 1881 r., figurka Św. Floriana z XX wieku przy ul. Topolowej Nr 1, nagrobki z XIX i przełomu XIX i XX wieku na cmentarzu przy ul. 11 Listopada Nr 11, kapliczka figura Św. Jana Nepomucena z XIX wieku, filar z 1842 r. przy ul. Szkolnej (obok Centrum Oświatowego).

Ogółem w gminie Koszyce znajduje się 128 obiektów stanowiących zabytki nieruchomości wpisane do „Spisu Obiektów Gminnej Ewidencji Zabytków”. Z tego 9 figuruje w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków, Rejestrze Zabytków Nieruchomych Województwa Małopolskiego. Kościoły zlokalizowane w gminie Koszyce mogą ponadto pochwalić się cennymi zabytkami ruchomymi wpisanymi na listę zabytków ruchomych województwa małopolskiego.

Przesłanki społeczno-gospodarcze

Położenie

Miejscowość Koszyce leży w południowo-wschodniej części Płaskowyżu Proszowickiego, którego powierzchnia charakteryzuje się szerokimi i bezleśnymi wzgórzami o wysokości dochodzącej do 280 m n.p.m. Płaskowyż pokrywa gruba, mająca do 10 m warstwa lessów, z których powstały urodzajne czarnoziemy. Pod względem geologicznym obszar na którym leżą Koszyce położony jest w obrębie Niecki Nidziańskiej, ciągnącej się na wschodzie od Ziemi Buskiej, do rzeki Dłubni na zachodzie.

Płaskowyż Proszowicki przecięty jest dolinami Szreniawy i Nidzicy, rzek które wpływają do Wisły. Koszyce otoczone są ekosystemem wielkich łąk pól uprawnych, biocenoz łąkowych, wodnych i nadbrzeżnych oraz muraw kserotermicznych (step kwietny). Występuje tu sześć gatunków roślin całkowicie chronionych oraz pięć gatunków częściowo chronionych. Zasoby i walory przyrodnicze oraz kulturowe objęte są ochroną w formie Obszaru Chronionego Krajobrazu jako: Koszycki Obszar Chronionego Krajobrazu i Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Wisły.

Miejscowość Koszyce obręb Nr 0005 zajmuje ogólną powierzchnię 324,9195 ha w tym grunty zabudowane i zurbanizowane stanowią 35,79 ha,

Układ urbanistyczny miejscowości Koszyce

grunty rolne 265,28 ha otaczające teren zurbanizowany. Koszyce zamieszkuje 786 stałych mieszkańców w tym 421 kobiet i 365 mężczyzn.

Miejscowość Koszyce posiada pełną infrastrukturę w zakresie: kanalizacji, wodociągów, telefonii, światłowodów, dróg, chodników oraz system monitoringu miejskiego.

W Koszycach do dnia dzisiejszego zachowany został miejski charakter miejscowości, widoczny zarówno w zabudowie urbanistycznej jak i utrzymaniu funkcji lokalnego ośrodka oświaty, kultury i handlu. W Koszycach znajduje się 18 ulic w tym jeden rynek.

O poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego świadczy obecność instytucji i podmiotów świadczących usługi na rzecz ludności. Większość mieszkańców Koszyc i pozostałych sołectw zatrudniona jest w różnych gałęziach gospodarki zarówno w samych Koszycach, w gminie Koszyce oraz w sąsiednich gminach i mieście Kraków. Na podstawie raportu z Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej wskazać należy, iż mając na uwadze główne miejsce wykonywania działalności gospodarczej tj. teren gminy Koszyce, aktywnych przedsiębiorców jest 190, z zawieszoną działalnością 26. Natomiast w samej miejscowości Koszyce ilość wpisów dla głównego miejsca wykonywania działalności gospodarczej wynosi 79, oraz 3 wpisy

w formie spółek. Mając na uwadze natomiast ilość wpisów dla miejsca zamieszkania przedsiębiorcy, tj. miejsce zamieszkania na terenie Gminy Koszyce, aktywnych przedsiębiorców jest 185, z zawieszoną działalnością gospodarczą 21.

Na podstawie wygenerowanego dnia 5.03.2018 roku raportu gminnego o przedsiębiorcach działających na terenie Gminy Koszyce, ilość wpisów niewykreślonych dla głównego miejsca wykonywania działalności wynosi 222 przedsiębiorców.

Na podstawie raportu gminnego o przedsiębiorstwach działających na terenie gminy pod względem sekcji wykonywanej działalności stwierdzić należy, iż przeważającymi sekcjami działalności są:

- Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo – 5 wpisów.
- Górnictwo i wydobywanie – 1 wpis.
- Przetwórstwo przemysłowe – 11 wpisów.
- Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatycznych – 1 wpis.
- Budownictwo – 53 wpisów.
- Handel hurtowy, detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych – 50 wpisów.
- Transport i gospodarka magazynowa – 30 wpisów.
- Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi – 2 wpisy.
- Informacja i komunikacja – 5 wpisów.

- Działalność finansowa i ubezpieczeniowa – 4 wpisy.
- Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości – 1 wpis.
- Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna – 13 wpisów.
- Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca – 14 wpisów.
- Edukacja – 3 wpisy.
- Opieka zdrowotna i pomoc społeczna – 8 wpisów.
- Działalność związana z kulturą i rozrywką – 1 wpis.
- Pozostała działalność usługowa – 8 wpisów

Powyższe dane potwierdzają, iż mieszkańcy gminy Koszyce w tym miejscowości Koszyce utrzymują się z działalności pozarolniczej. Przedsiębiorcy w dużej mierze działają w obszarze budownictwa, handlu detalicznego i hurtowego oraz transportu i gospodarki magazynowej.

Głównym źródłem utrzymania mieszkańców miejscowości Koszyce jest działalność pozarolnicza. Jest to praca w zakładach i instytucjach na terenie pobliskiego Krakowa, Strefy Gospodarczej w Niepołomicach oraz w miejscowych zakładach produkcyjnych i usługowych. Zgodnie z wnioskami o zwrot podatku akcyzowego zawartego w cenie oleju napędowego wykorzystywanego do produkcji rolnej w miejscowości Koszyce zarejestrowanych jest 6 gospodarstw. Trzy z wymienionej liczby gospodarstw prowadzone są poza terenem miejscowości Koszyce a ich właściciele oprócz działalności rolniczej zatrudnieni są poza rolnictwem. Powyższe dowodzi, że warunek dotyczący utrzymywania się mieszkańców miejscowości Koszyce z działalności pozarolniczej co najmniej w 60% jest spełniony.

Gospodarka rolna prowadzona jest głównie na obrzeżach miejscowości. Zadania publiczne, w tym obsługę mieszkańców gminy (stan na 31.12.2016 r.) wykonuje Urząd Gminy Koszyce zatrudniający 22 osoby, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej zatrudniający 7 osób oraz Spółka Komunalna zajmująca się eksploatacją sieci wodno-kanalizacyjnej oraz oczyszczalni ścieków zatrudniająca 8 osób.

W skład gminy Koszyce wchodzi 19 sołectw w tym sołectwo Koszyce. Są to: Biskupice, Dolany, Filipowice, Jaksice, Jankowice, Książnice Małe, Książnice Wielkie, Łapszów, Malkowice-Siedliska, Modrzany, Morsko, Piotrowice, Przemyków, Rachwałowice, Sokołowice, Witów, Włostowice, Zagaje Książnickie.

Położenie miasta Koszyce mieścić się będzie w granicach geodezyjnych obrębu ewidencyjnego 0005, w którym położona jest miejscowość Koszyce.

Podmioty i instytucje na terenie miejscowości Koszyce

Podmioty usługowe i instytucje działające w miejscowości Koszyce.

Miejscowość Koszyce jest prężnym ośrodkiem, gdzie zlokalizowane zostały i działają instytucje publiczne, oraz handlowe i usługowe. W centrum miejscowości zlokalizowane są: Urząd Gminy Koszyce z punktem potwierdzania profilu zaufanego, Gminna Biblioteka Publiczna, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Rada Gminy, Centrum Oświatowe w Koszycach, Szkoła muzyczna I Stopnia, Muzeum Ziemi Koszyckiej, Nadwiślański Bank Spółdzielczy Oddział w Koszycach oraz punkt kasowy tego banku, Poczta Polska, Niepubliczny Zakład Podstawowej Opieki Zdrowotnej, 2 gabinety stomatologiczne, gabinet USG, Kościół, plebania, OSP Koszyce, 2 Restauracje, Bar, Centra Handlowe (Delikatesy Centrum, Globi, SPAR, Lewiatan, Carrefour Express), 3 zakłady fryzjersko-kosmetyczne, kawiarnio-lodziarnia, księgarnia, 2 apteki, 2 sklepy z chemią gospodarczą, warzywniak, sklep mięsny, zakład rozbioru drobiu, 2 kwaciarnie, 2 sklepy wielobranżowe, 5 sklepów odzieżowych, 2 sklepy motoryzacyjne, sklep firmowy z pieczywem, kancelaria radcy prawnego, 2 firmy zajmujące się ubezpieczeniami, salon rolno-techniczny, produkcja wyrobów z tworzyw sztucznych, przychodnia weterynaryjna, hurtownia spożywcza i alkoholi, skład materiałów budowlanych, rehabilitacja lecznicza, taxi (2 licencje z miejscowości Koszyce, 3 z terenu gminy) Stacja kontroli pojazdów, stacja paliw, 2 zakłady wulkanizacyjne, 2 warsztaty samochodowe, zakład krawiectwa (szycie turbanów), 2 autokomisy, przewozy autokarowe, usługi transportowe, spedycja, zakład stolarski, biuro projektowe oraz Koszycka Spółdzielnia Socjalna i 11 innych stowarzyszeń.

Obsługa bankowa mieszkańców prowadzona jest przez Nadwiślański Bank Spółdzielczy w Solcu-Zdroju Oddział Koszyce.

Stowarzyszenia i organizacje pozarządowe w miejscowości Koszyce

Miejscowość Koszyce jest siedzibą 12 stowarzyszeń. Są to: Stowarzyszenie Koszycki Uniwersytet Trzeciego Wieku, Klub Sportowy Szreniawa, Polski Związek

Wędkarski Koło Koszyce, Polski Związek Łowiecki Koło „Szarak”, Szkolny Klub Sportowy „Kosz” Koszyce, Polski Związek Hodowców Gołębi Poczтовых, Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Koszyce, Stowarzyszenie Inicjatyw Gospodarczych na Rzecz Rozwoju Gminy Koszyce, Ochotnicza Straż Pożarna w Koszycach, Stowarzyszenie Szreniawa 2010, Koło terenowe w Koszycach Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów, Koszycka Spółdzielnia Socjalna.

W Gminie Koszyce zarejestrowanych jest 35 organizacji pozarządowych w tym: klub sportowy, spółdzielnia socjalna, 5 ochotniczych straży pożarnych, uniwersytet trzeciego wieku, 2 koła łowieckie, kółko rolnicze, koło gospodyń wiejskich, Związek Hodowców Gołębi Pocztowych (sekcja Koszyce), Związek Wędkarski Koło w Koszycach oraz pozostałe stowarzyszenia działające na rzecz rozwoju wsi i społeczności lokalnych. W gminie działają organizacje pozarządowe zarówno posiadające długoletnie doświadczenia jak i organizacje nowe, powstałe w ostatnich latach i miesiącach.

Z roku na rok zwiększa się aktywność organizacji pozarządowych, które występują o przyznanie dotacji na zadania publiczne do Gminy Koszyce. Gmina wprowadziła dodatkowy mechanizm współpracy w postaci małych grantów, a na rok 2017 i 2018 pożyczki dla stowarzyszeń.

W ramach pozyskanych środków finansowych organizacje realizują zadania z zakresu: upowszechniania sportu, turystyki i rekreacji, zagospodarowania czasu wolnego dzieciom i młodzieży, ochrony środowiska, działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych, pomoc społeczna.

Corocznie w budżecie gminy Koszyce zabezpieczane są środki finansowe na współpracę z organizacjami pozarządowymi w wysokości 250 000 zł, dodatkowo organizacje pozarządowe mogą ubiegać się o dofinansowanie zadań zgodnie ze statutem organizacji z Gminnego Programu Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkomanii. Realizacja przedsięwzięć przez organizacje pozarządowe jest również możliwa poprzez wspólne działania społeczeństwa lokalnego z wykorzystaniem środków finansowych z funduszu sołectkiego i budżetu obywatelskiego.

Działania mające na celu poprawę infrastruktury i estetyki miejscowości Koszyce

W 2002 r. zmodernizowano i przebudowano Rynek w Koszycach oraz przyległe do niego ulice.

Inwestycja współfinansowana była z Programu „Centra” Urzędu Marszałkowskiego. Wykonano modernizację płyty rynku, wstawiono wiatę przystankową, dokonano aranżacji zieleni, wymieniono chodniki i nawierzchnie wokół rynku, oświetlenie. Inwestycja miała ogromny wpływ na podniesienie standardów architektonicznych oraz poprawę estetyki wyglądu Rynku. Od czasu przebudowy Rynek stał się miejscem wielu wydarzeń kulturalnych (dni Koszyc, widowiska, koncerty, imprezy towarzyszące).

Następnie w ramach projektu „Podniesienie standardu życia w miejscowości Koszyce poprzez rozwój bazy sportowo-turystycznej”, SPO-ROL 2004–2006 Odnowa wsi. wykonano boisko ze sztucznej trawy przy Centrum Oświatowym, plac zabaw, małą architekturę przy Przedszkolu. Realizacja miała miejsce w 2006 r.

W 2013 roku zrealizowano zadanie pn. „Poprawa infrastruktury rekreacyjno-wypoczynkowej poprzez utworzenie zielonej strefy wypoczynku przy Centrum Sportu i Rekreacji w Koszycach”. Projekt został zrealizowany w ramach Działania 413 Wdrażanie Lokalnych Strategii Rozwoju (Leader) w ramach PROW na lata 2007–2013 Odnowa i rozwój wsi. Wykonano plac i alejki, zagospodarowanie terenu, elementy edukacyjne, oświetlenie, zielen, miejsce do wypoczynku-swojskie klimaty. Dla podniesienia estetyki oraz atrakcyjności tego miejsca posadowiono 6 rzeźb drewnianych i 2 pomniki kamienne. Elementy te pełnią również rolę edukacyjną, gdyż nawiązują do historii regionu, tradycji i gospodarki.

Oprócz projektów z zakresu zagospodarowania terenu w ramach tzw. „małych projektów” zrealizowano w 2013 r. projekt pn.: „Promocja aktywnego trybu życia poprzez zakup wyposażenia ogólnodostępnej siłowni”. Projekt został zrealizowany w ramach Działania 413 Wdrażanie Lokalnych Strategii Rozwoju (Leader) w ramach PROW na lata 2007–2013 Małe projekty. Efektem był zakup i montaż urządzenia do ćwiczeń zlokalizowanego w Centrum Oświatowym w Koszycach.

Warto w tym miejscu również wskazać Projekt pn.: „Zaprojektowanie i budowa sali gimnastycznej bez zaplecza socjalnego przy istniejącym budynku

Centrum Oświatowego w Koszycach”. Wykonano nowoczesną salę z charakterystycznym dachem łukowym. Realizacja faktyczna miała miejsce w 2011 roku. Sala służy społeczeństwu całej gminy.

W roku 2013 zrealizowano projekt „Poprawa bezpieczeństwa i warunków komunikacyjnych przy Centrum Oświatowym w Koszycach poprzez przebudowę drogi gminnej Nr K 160011 Osiedle Północ ul. Marii Skłodowskiej Curie oraz ul. Szkolna z usprawnieniem połączenia z drogą powiatową”.

W 2015 r. wykonano projekt mający na celu przebudowę ciągu komunikacyjnego dróg w miejscowości Koszyce w zakresie remontu nawierzchni, wykonania chodników i montażu lamp oświetleniowych LED. Projekt realizowany był pod nazwą: „Zwiększenie bezpieczeństwa i warunków komunikacyjnych w miejscowości Koszyce poprzez remont ciągu komunikacyjnego dróg gminnych Nr K160015 ul. Mazowiecka, K160016 ul. Wspólna, Nr K160017 ul. Krótka oraz K160018 ul. Krucza”.

W roku 2016 zrealizowano modernizację oświetlenia ulicznego polegającą na wymianie opraw sodowych na energooszczędne oprawy LED wraz z systemem sterowania drogą radiową. Wymieniono 851 opraw sodowych wraz z wprowadzeniem ich do inteligentnego systemu sterowania i dostosowano 35 istniejących opraw ledowych do nowego systemu sterowania (razem 886 opraw). W ramach inwestycji zainstalowano dwie stacje bazowe. System sterowania umożliwia dodawanie opraw do systemu oraz innych systemów inteligentnego zarządzania. Zadanie objęło wszystkie sołectwa na terenie gminy w tym Koszyce.

Podsumowanie

Potencjał Koszyc to położenie, historia i średniowieczna topografia miasta. Jeśli dodamy do tego zabytki sakralne i świeckie znajdujące się w najbliższym sąsiedztwie oraz unikalną przyrodę, miejscowość Koszyce objawi się jako atrakcyjny obszar kulturowy.

Prawdopodobnie początek Koszycom dało usytuowanie przy przeprawie przez rzekę Szreniawę na ważnym, starym trakcie zwanym najpierw „drogą ruską” z Krakowa na Ruś, później Traktem Nadwiślańskim lub Litewskim. Przez wieki to właśnie położenie wytyczało kierunki rozwoju miasta. Kwitł handel, kwitło rzemiosło.

Za tym podążał rozwój duchowy mieszkańców. Bliskość Krakowa dawała możliwość zdobywania wykształcenia.

O znaczeniu jakie w średniowiecznej Polsce miało miasto Koszyce świadczą akty lokacyjne nadane przez ówczesnych władców. I tak Królowa Regentka Elżbieta Łokietkówna 26 czerwca 1374 r. lokowała miasto Koszyce na prawie magdeburskim. Po raz drugi 4 kwietnia 1421 r. Władysław Jagiełło ponownie przenosi miasto Koszyce z prawa polskiego na magdeburskie, nadając miastu kolejne przywileje. Nadane lokacje i przywileje stały się załącznikiem samorządności miasta, wprowadziły ład wewnętrzny i należyty wymiar sprawiedliwości.

Po pięciuset latach zaborca car Aleksander II ukazem carskim w 1869 roku odebrał Koszycom prawa miejskie.

W 2018 r. świętujemy 100 Rocznicę Odzyskania przez Polskę Niepodległości. Aby uświetnić obchody rocznicy, dać mieszkańcom Koszyc oraz całej gminnej społeczności satysfakcję powrotu do statusu miasta podejmujemy starania o jego przywrócenie.

Przez całe wieki Koszyce stanowiły centrum społeczno-gospodarcze gminy, oddziaływały we wszystkich dziedzinach życia na pozostałe miejscowości gminy.

Od czasu lokacji zachowały miejski charakter zabudowy z centralnym rynkiem, który poprzez kolejne modernizacje stał się wizytówką miejscowości.

W oparciu o powyższe należy wskazać iż miejscowość Koszyce stanowi od zawsze centrum gospodarcze, kulturalne i turystyczne, które ma znaczący wpływ na rozwój i wizerunek okolicznych miejscowości. Ponadlokalne znaczenie miejscowości Koszyce przejawia się głównie poprzez:

Koszyce posiadają dobrze rozwiniętą infrastrukturę techniczną: sieć wodociągową i kanalizacyjną, zmodernizowane ulice, chodniki, oświetlenie uliczne oraz wiele podnoszących estetykę elementów małej architektury.

Miejscowość jest ważnym węzłem komunikacyjnym, tutaj krzyżują się szlaki komunikacyjne we wszystkich kierunkach.

Wybudowany na rzece Wiśle most otwiera drogę na południe kraju oraz Słowację i Ukrainę.

Powstałe ciągi komunikacyjne umożliwiły wybudowanie Koszyckiej Strefy Aktywności Gospodarczej, która obecnie jest w trakcie zagospodarowania.

wywania i będzie stanowiła miejsce zatrudnienia dla miejscowej społeczności.

W Koszycach ma siedzibę i działa 12 z 35 organizacji pozarządowych, działających na terenie gminy.

W miejscowości Koszyce mają swoje siedziby i działają instytucje i organizacje mające charakter ponadlokalny. Na uwagę zasługuje działalność Koszyckiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku, zrzeszającego ok. 100 osób z całej gminy i okolicy.

Przez 5 lat w Koszycach działał Ośrodek Wsparcia w Integracji z Młodzieżą dla osób w podeszłym wieku, tutaj też prowadzi swoją działalność Spółdzielnia Socjalna.

Ponadlokalny charakter swojej działalności ma także Szkoła Muzyczna I Stopnia w Koszycach. Placówka funkcjonuje już 4 lata. Kształci dzieci i młodzież z terenu gminy oraz gmin sąsiednich położonych w woj. małopolskim i świętokrzyskim. Obecnie do szkoły uczęszcza 82 uczniów z czego 35 zamieszkuje na terenie gminy Koszyce, a 47 poza gminą. Szkoła współpracuje ze szkołą muzyczną w mieście Derecske na Węgrzech. Dzięki tej współpracy uczniowie poznają kulturę muzyczną obu narodów. Dzięki prowadzonym wymianom młodzieży i organizacji warsztatów muzycznych uczniowie stykają się z szeroką gamą instrumentów i różnorodnych metod pracy. Wyjazdy cieszą się zainteresowaniem wśród lokalnych społeczności, dla których na zakończenie każdej z wizyt jest przygotowywany wspólny polsko-węgierski koncert. Samorząd gminy doceniając i popierając prężną działalność Szkoły Muzycznej, kontakty zagraniczne i ponadlokalny charakter działalności podjął decyzję o wybudowaniu w miejscowości Koszyce sali koncertowej na potrzeby szkoły, organizacji pozarządowych oraz całej społeczności gminy. W 2018 roku rozpoczęta zostanie jej budowa. W tegorocznym budżecie gmina przeznaczyła na ten cel ponad 2 mln złotych.

Działalność o charakterze ponadlokalnym prowadzi Muzeum Ziemi Koszyckiej im. Stanisława Boducha w Koszycach. W swojej działalności współpracuje z sąsiednimi gminami oraz placówkami muzealnymi i kulturalnymi z małopolski i woj. świętokrzyskiego.

Miejscowość Koszyce wraz samorządem prowadzi współpracę zagraniczną na zasadzie partnerstwa z miastami: Crisolles we Francji, Zaleszczyki na Ukrainie oraz Derecske na Węgrzech. Szczególnie dynamicznie rozwija się współpraca z Węgrami, która swoim zasięgiem obejmuje wymianę

młodzieżową, kulturalną, sportową i organizacji pozarządowych.

Ponadlokalny charakter ma dobrze rozwinięta baza sportowa w miejscowości Koszyce. Stadion sportowy ze zmodernizowaną infrastrukturą sportową, 2 hale sportowe, wielofunkcyjne boiska ze sztuczną nawierzchnią, siłownia, urządzenia do ćwiczeń w terenie. Baza sportowa stwarza warunki do organizacji ponadlokalnych zawodów sportowych, turniejów: piłkarskich, tenisa stołowego i piłki halowej (futsal).

Należy wskazać iż uwzględniając rys historyczny, oraz obecny status miejscowości Koszyce, który stanowi o centrum gospodarczo-administracyjnym dla całej gminy, ze względu na to, iż na terenie Koszyc mieszczą się najważniejsze i największe obiekty użyteczności publicznej, placówki oświatowe i ochrony zdrowia, instytucje kulturalno-oświatowe, usługowe, organizacje społeczne, miejscowość jest w pełni zwodociągowana i skanalizowana oraz wyposażona w infrastrukturę techniczną, należy podkreślić, że Koszyce nie mają charakteru typowego dla gmin wiejskich. Zauważalny jest malejący udział ludności utrzymującej się z działalności rolniczej na rzecz szeroko rozumianej działalności gospodarczej, co potwierdzają dane przedstawione w uzasadnieniu niniejszego wniosku.

Obecny charakter zabudowy miejscowości Koszyce, istniejąca infrastruktura oraz struktura zatrudnienia wskazuje na miejski charakter miejscowości Koszyce. Uwzględnienie niniejszego wniosku daje szansę na szybszy, innowacyjny i dalszy postęp, co w konsekwencji przyczyni się do podniesienia standardu oraz poziomu życia mieszkańców.

Nadanie miejscowości Koszyce statusu miasta to szansa na nowe inwestycje, a tym samym rozbudowę miejscowości. Przy zmianie statusu obok wzrostu prestiżu dodatkowym atutem jest możliwość dalszego rozwoju partnerstwa co przyczyni się do podniesienia widoczności Koszyc nie tylko w kraju ale również za granicą. Wszystko to daje dodatkowe szanse na zwiększenie aktywności gospodarczej i turystycznej. To kolejny krok w rozwoju gminy Koszyce, w skład której wchodzić będą wieś i miasto.

Uwzględniając powyższe argumenty Rada Gminy Koszyce wyraża opinię, że wniosek w sprawie nadania miejscowości Koszyce statusu miasta, jest w pełni uzasadniony.

Polskie zwyczaje wielkopostne i wielkanocne

W kulturze polskiej, jak i w kulturach innych narodów, obyczaje pełniły ogromną rolę. W XX wieku industrializacja, przenoszenie się do miast w poszukiwaniu pracy, czyli migracje poza dotychczasowy krąg kulturowy spowodowały zanik wielu obyczajów lub ich degradację. W przypadkach skrajnych – laicyzację i komercjalizację.

Cechą obyczajów, które powstawały przez wieki, było ich ściśle powiązanie z miejscem i trybem życia ludzi. Kształtowały się w czasach, gdy natura i jej siły były dla człowieka tajemnicą, a jednocześnie sterowały jego życiem i poczynaniami. To splecenie wytworzyło liczne rytuały o charakterze religijnym, mające owe siły oswoić i uczynić mu przychylnymi. Rodziły się w ścisłym powiązaniu z kulturą agrarną i cyklem wegetacyjnym przyrody.

Wraz z rozwojem miast wzrastało zapotrzebowanie na siłę roboczą, która rekrutowała się ze wsi i zasilala miejski plebs. Ludzie ci przynosili ze sobą różne obyczaje, które z czasem ulegały modyfikacji, wygładzały się tracąc wiele z pierwotnej brutalności. Pojawiały się również zwyczaje czysto miejskie, jak na przykład krakowskie „e m a u s” i „r ę k a w k a”.

Gdy w połowie X wieku Polska przyjmowała chrześcijaństwo, obyczaje – zwane niezbyt szczęśliwie „pogańskimi” – były już silnie ukształtowane. Nasi przodkowie oddawali cześć swoim bóstwom, istniały święte gaje, góry (np. góra Ślęza, Łysa Góra), święte drzewa (zazwyczaj dęby).

Polska przyjęła chrzest w 966 roku, co nie oznaczało, że każdy indywidualnie został ochrzczony. Chrzczony był władca (król, książę), a wraz z nim automatycznie jego poddani. Jednak nadal tkwili oni w dawnym systemie wierzeń. Kościół katolicki nie wypowiedział zastanej religii totalnej wojny. Ograniczył się do zniesienia wielobóstwa, a miejsca kultu stopniowo przekształcał w ośrodki wiary chrześcijańskiej, jak wspomniana już góra Ślęza na Śląsku, czy Łysa Góra w Górach Świętokrzyskich. Z obyczajami

już tak nie walczył, ale i nie pochwałał. Starał się je raczej łagodzić i powiązać z kościelnym rokiem liturgicznym. Rok liturgiczny nie pokrywa się z rokiem kalendarzowym uwzględniającym pory roku i wegetacji. Polskie nazwy miesięcy (poza marcem i majem) są rodzime, ściśle związane z naszym klimatem i przyrodą. Uznanie specyfiki i ważności także tego drugiego kalendarza dało w efekcie symbiozę chrześcijaństwa z elementami dawniejszych obyczajów na naszych ziemiach, powodując wzajemne wzbogacanie.

Na przykład: pradawne wiosenne święto Kupały (sobótka) – przypadające na noc z 21 na 22 czerwca, czyli najkrótszą noc w roku – było powiązane z kultem słońca. Zostało ono przez kościół przeniesione na 24 czerwca (dzień świętego Jana) i zmieniło nazwę na „Świętojanki”, ale kilka starych zwyczajów przetrwało, jak rozpalanie ognisk i skoki przez ogień młodych mężczyzn, czy do dziś popularne w i a n k i.

Wianki na wodzie w Noc Świętojańską

W sobótkowy wieczór dziewczęta puszczały zrobione przez siebie wianki na wodę, a czuwający na czółnach chłopcy rzucali się za nimi w pogoń. Wyłowienie wianka wróżyło dziewczynie rychłe małżeństwo.

Inny przykład – Boże Ciało to święto ściśle liturgiczne, ale zawiera tajemniczy element zabierania z ołtarzy zielonych gałęzi na szczęście, gdy tylko skończy się procesja.

Z kolei prastare wiosenne obchodzenie pól od dawna jest uroczystością kościelną z udziałem księdza skrapiającego pola wodą święconą.

I jeszcze Zielone Świątki uchodzące za święto rolników i pasterzy. W tym dniu zdobiono domy i kościoły zielenią, tatarakiem wykładano ścieżki i podłogi. Ten obyczaj (wg Zbigniewa Kuchowicza) jest pozostałością pradawnego święta pogańskiego znanego pod nazwą „Stado”.

Polskie zwyczaje wielkopostne i wielkanocne są – według opinii niektórych badaczy – najbogatsze w Europie i najżywiej pielęgnowane. W tym samym czasie mają miejsce dwa najważniejsze wydarzenia w roku – Męka i Zmartwychwstanie Pańskie oraz początek wegetacji, od której pomyślnego przebiegu zależy dostatek żywności na cały rok.

Aby lepiej zrozumieć, czym były do niedawna Wielki Post i Wielkanoc, trzeba zacząć trochę wcześniej, od karnawału. Karnawał (od pierwszego dnia po Trzech Królach do wtorku przed Środą Popielcową) to czas zabaw, a nawet pewnego rozpasania, nieumiarkowania w jedzeniu i piciu. Przypomina antyczne greckie Dionizje lub rzymskie Bachanalia.

Jest rodzajem wentyla dla ludzkiego ciała, które od czasu do czasu potrzebuje poluzowania.

Kościół nie walczył i nie walczy z karnawałem, tylko narzuca mu określone ramy czasowe wynikające z liturgii oraz zaleca umiarkowanie. Obecnie tryb życia katolika w okresie karnawału w porównaniu z Wielkim Postem wiele się nie różni. Ale w dawnych wiekach różnica ta była szokująca. Jest taki obraz Pietera Bruegla „Walka postu z karnawałem” (1559 r.), który tę różnicę uzmysławia. Obraz zaludniony jest dziesiątkami postaci ludzkich. Ten tłum jest wyraźnie podzielony. Po lewej stronie rozpasanie i grzech (czyli uciechy karnawału), po prawej asceza, pobożność, skromność, dobroczynność (czyli pokuta w poście). W centrum obrazu trwa walka – po lewej brzuchaty wesolek w pstryym stroju, z pasztetem na głowie, siedzący na beczce wina lub piwa atakuje wielkim rożnem, na który nadziane są świński ryj, pieczony kurczak i kiełbasy, znajdującego się po prawej, cnotliwej stronie chudego mnicha, którego bronią jest drewniana piekarska łopata, zaś na łopacie leżą dwa smętne śledzie.

Pieter Bruegel „Walka postu z karnawałem”, 1559 rok

Obraz Bruegla ukazuje, jaka była mentalność chrześcijan w dawnych wiekach. Obowiązywała zasada: możesz grzeszyć, jeśli to odpokutujesz.

Henryk Rzewuski w gawędach szlacheckich pt. „Pamiętki Soplicy” (1841 rok) opisuje historię szlachcica, który tak nagrzeszył, że czując, iż śmierć już blisko, jako pokutę przysiągł ufundować kościół. Ale gdy zdrowie mu się poprawiło, doszedł do wniosku, że kościół może poczekać, a na konto tej intencji warto jeszcze trochę pogrześcić.

Jeśli taki był stosunek do grzechu i pokuty naszych przodków, to nie dziwota, że Wielki Post nie był lekki do przeżycia, a zwyczaje uciążliwe.

W Środę Popielcową gospodynie szorowały i wyparzały wszystkie naczynia, aby pozbyć się wszelkich resztek tłuszczu i wywarów mięsnych. Patelnie chowano na strychu, do piwnicy lub wynoszono do ogrodu.

Z kolei zakwaszono w czystym garnku żur, który – obok chleba, oleju i śledzi – przez 6 tygodni postu był jedynym pożywieniem. W bogatszych domach podawano oprócz śledzi ryby lub ogony bobrów (uważając bobra za rodzaj ryby). Dopuszczalne było też używanie miodu i powideł. Było wiele piosenek o żurze, który królował na stole. Ja sobie takich zakazów nie przypominam, ale pamiętam, że w Wielki Piątek moja babcia nie jadła, a piła tylko wodę. W Wielki Piątek wylewano lub zakopywano garnek ze znieawidzonym żurem zmieszany z popiołem, a śledzie przybijano do drzewa. Te dwa zwyczaje nosiły nazwy „Pogrzeb żuru” i „Wieszanie śledzia”.

Przez cały Wielki Post obowiązywał zakaz zabaw, picia alkoholu, brania ślubów (wyjątkiem mógł być tzw. cichy ślub na świętego Józefa).

W połowie postu było p ó ł p ó s c i e. W tym dniu chłopcy hałasowali drewnianymi kołatkami i walili młotem na znak „wybijania półpościa”. Rozbijano też garnki z popiołem o drzwi domu, gdzie mieszkały panny na wydaniu wołając „Półpoście! Półpoście!”

Skoro mowa o pannach na wydaniu, to – jakby przykrości w poście było mało – obowiązywał zwyczaj karania panien i kawalerów, jeśli przez 3 karnawały nie zdołali znaleźć dla siebie pary. W Środę Popielcową przypinano im do ubrań tzw. kł o c k i, czyli patyki, kurze kości, indycze łapy. Jeszcze gorsze było ciągnięcie kłody popielcowej uwiązanej na łańcuchu. Ciągący taką kłodę wraz z całym orszakiem udawał się do karczmy, gdzie musiał się wykupić. Z ciągnięciem kłody związanych jest

wiele pieśni i przyspiewek. Wyśmiewano tych nie-szczęśników (szczególnie młode kobiety) bez litości.

„Lepiej było iść leda za chłopinę
W te Mięsopesty, niż włóczyć szczepinę”.
Szczepinę, czyli ciężką kłodę.

Różne były wielkopostne obyczaje, o wielu już się nie pamięta, ale niektóre nadal mają się dobrze. Do dziś żywy jest na Kurpiach wielkopostny zwyczaj zwany „b o ż y m o b i a d e m”. Kiedyś obchodzony był także w Adwent. Wywodzi się z przedchrześcijańskiego kultu zmarłych. Jest spuścizną po pradawnych D z i a d a c h. Były Dziady wiosenne (czyli wielkopostne) i jesienne (adwentowe). B o ż y o b i a d zaczyna się poranną mszą świętą, po czym wierni biorą krzyż i – już bez księdza – udają się do wiejskiej świetlicy, szkoły lub do podobnie obszernego pomieszczenia. Tam przez cały dzień odbywają się śpiewy. Pieśni są czerpane ze „Śpiewnika pelplińskiego”, który zawiera zbiór 1102 nabożnych utworów i po raz pierwszy wydany był w 1871 roku. B o ż e o b i a d y są dobitnym przykładem splecenia się „pogańskiego” obyczaju z liturgią katolicką. I to tak ściśle, że są nie do rozdzielenia.

Tydzień przed Wielkim Tygodniem odbywało się wielkie sprzątanie, traktowane jako „wymiatanie z domu zimy”, czyli chorób i złych mocy. Takie wielkie porządki opisałam w książce „Dom pod szczęśliwą czwórka”. W tygodniu przed Palmową Niedzielą nie wolno było wypiekać w domu chleba aż do Wielkiego Tygodnia. Złamanie tego zakazu było surowo karane. Winną tego kobietę wraz z garnkami wrzucano do rzeki lub stawu.

I wreszcie Palmowa Niedziela. Święto tak lubiane w Polsce i barwne. Jak wiadomo niedziela ta upamiętnia wjazd Chrystusa do Jerozolimy drogą pokrytą liśćmi palmowymi. Ponieważ palmy w Polsce nie rosną, robi się taką „palemkę” z różeg wierzbowych z baziarnymi, ozdabia bukszpanem, gałązkami barwinka, kolorowymi sztucznymi kwiatkami, a nawet piórkami. Dlatego Palmową Niedzielę zwano także „Kwietną”, „Wierzbną” lub „Różdżkową”. We wsi Łyse na Kurpiach oraz w Lipnicy Murowanej rokrocznie odbywają się konkursy na najwyższą palmę. Byłam w Łysych w pewną Palmową Niedzielę. Te lokalne arcydzieła rąk wielu ludzi, często rodzin były imponujące. Nawet budowany wtedy w Łysych kościół miał wieżę o kształcie stylizowanej palmy. Znane z piękności są palmy wileńskie, czasem do kupienia w Polsce na festynach okolicznościowych. Palmy nie tylko upamiętniają wjazd Chrystusa, są

także symbolem życia i odradzania się sił witalnych na wiosnę. Ten symbol ma korzenie przedchrześcijańskie. Palmy po poświęceniu w kościele zanoszono do domu. Potem lekko bito domowników, zwierzęta domowe, drzewa w sadzie, wtykano w zagony w polu i ogrodzie. Z kolei zatykano palmę za święty obraz i używano bazi do leczenia chorób gardła (zwłaszcza u dzieci), zaś zawieszona nad drzwiami miała strzec przed ogniem i piorunami. Przechowywane przez cały rok palmy zanoszono do kościoła, aby po ich spaleniu uzyskać popiół do posypywania głów w Popielec. Zwyczaj robienia palemek doskonale pokazuje, jak pradawne obyczaje splotły się z religią katolicką.

Palmy z Lipnicy Murowanej

Po Palmowej Niedzieli następuje Wielki Tydzień. To czas pełen obrzędów, w których trudno niekiedy rozwikłać, jakie elementy w nich mają rodowód przedchrześcijański, a jakie liturgiczny.

W Wielką Środę, po odprawieniu jutrzni, księża na pamiątkę męki Chrystusa uderzali o ławki brewiarzami, a do kościoła wpadali swawolnicy z kijami i walili nimi po ławkach, za co ich przeganiano. Także w Wielką Środę był zwyczaj zwany Judaszem. Wleczono przez wieś na łańcuchach wielką kukłę, objano kijami, wreszcie topiono. Była i druga wersja zwana

Palmy z Łysych

Topieniem Judasza. Wtedy kukłę Judasza zrzucano z wieży kościelnej, bito, palono i topiono.

W wielki Czwartek milkły dzwony. Odzywały się tylko drewniane kołatki symbolizujące zdradę Judasza. Od Wielkiego Czwartku przez 6 dni nie wolno było rąbać drewna, prac, młócić ani prząść.

W Wielki Piątek (jak już wspomniałam wyżej) miało miejsce wylewanie żuru (czyli „Pogrzeb żuru”), „Wieszanie śledzia”, a w ziemi krakowskiej był zwyczaj zakopywania w ziemi garnka z popiołem. Wielką tradycją tych dni były i są nadal tzw. kalwarye z kulminacją w Wielki Piątek. Najśłynniejsze są te obrządki w Kalwarii Zebrzydowskiej. Obrządek Drogi Krzyżowej odbywał się w każdy piątek Wielkiego Postu, a w niedzielę w porze niesporów Gorzkie Żale. Prastare pieśni wtedy śpiewane, to bezcenny zabytek wokalny z pięknymi tekstami i jeszcze wspanialszą muzyką. Melodie tych pieśni naśladują dźwięki rozkołysanych dzwonów ze względu na niewielką skalę i ciągłą powtarzalność. Do dziś wierni chętnie w obu tych nabożeństwach uczestniczą, ale z dawnym uczestnictwem nie ma to wiele wspólnego. Wtedy przychodzili wszyscy,

a weźmy pod uwagę, że często do kościoła było daleko. Jeśli coś stało na przeszkodzie (np. choroba), na nabożeństwo był delegowany członek rodziny, a pozostali odprawiali Gorzkie Żale w domu.

Jako że Wielki Piątek był już dniem żałoby, w domach często zatrzymywano zegary, zasłaniano lustro, a nawet mówiono szeptem.

Za dzień żałoby jest również uważana Wielka Sobota. Przy ozdobionym żywymi kwiatami Grobie Pańskim jest bezustannie trzymana straż. Są to nie tylko strażacy, ale i wojsko, policja, harcerze.

W Wielką Sobotę nie tylko święconca jest święconka, ale także woda, ogień i paschał.

Podczas moich wędrówek po Polsce poznałam zwyczaj wiercenia w Wielką Sobotę „dziur ognio-wych”. Po raz pierwszy na Mazowszu we wsi Rokicie koło Płocka. Aby wzniecić na wiosnę „nowy ogień”, nakręcano cięciwę łuku na strzałę, a grot strzały lekko wbijano w ceglaną ścianę kościoła po słonecznej stronie. Uwolniona cięciwa kręcąc strzałę krzesłała grotem iskry, od których zapalano jakiś wiecheć i ostrożnie niesiono go do domu, aby w wygaszonym piecu ten nowy ogień zapalić. W tym przypadku również mamy do czynienia ze spleceniem się religii katolickiej z pradawnym obyczajem.

Ozdobą święconki, obok innych wiktuałów, różnych w różnych dzielnicach Polski, są jajka. Jajko jest bardzo starym i chyba najwyrazistszym symbolem życia, witalności i płodności. Jajka są rokrocznie pięknie ozdabiane zgodnie z tradycją danego regionu. Są dwa typy zdobienia: *k r a s z a n k i*, czyli jajka kolorowe bez wzorów oraz *p i s a n k i*.

Pisanki

Kraszanki

Grób Pański ze strażą w Kościele pw. św. Marii Magdaleny w Koszycach

Techniki robienia pisanek są różne. Powiedziałabym nawet z przekąsem, że obecnie zatracają się sens tego obyczaju. Jeśli robi się teraz jajka z drewna, plastiku a nawet ze styropianu (!), to chyba ludzie zapomnieli, o co tu chodzi.

Temat jaj wielkanocnych jest tak bogaty i tak obrośnięty tradycją, że przekracza chyba ramy tego artykułu. Ale gdyby kogoś interesowały legendarne jajka Faberge, to odsyłam do mojego artykułu z 2016 roku „Gazeta Koszycka” nr 70.

Ponieważ jajkom przypisywano znaczenie magiczne, dodawano skorupki kraszerek do paszy ku-

rom, aby się niosły. Zakopywano też pod budowanym domem na szczęście; w polu i ogrodzie dla urodzaju. Obmycie twarzy w wodzie z gotowanych jaj sprzyjało zniknięciu krost, parchów, a nawet piegów.

Przebrnęliśmy więc przez głodny post, pracowity Wielki Tydzień, w którym domowe przygotowania należało pogodzić z odnową duchową poprzez uczestnictwo w różnych obrzędach oraz w wielkanocnej spowiedzi po odbyciu wcześniejszych rekolekcji. Moja mama wspominała, że po zakończeniu pieczenia ciast w Sobotę, kobiety szły nad ranem do Szreniawy, aby się obmyć. A o godzinie 6 rano – Rezurekcja z procesją, poprzedzona hukami petard, biciem w bębny. Po okresie milczenia znowu rozlegają się dzwony, grają organy, ludzie śpiewają „Wesoły nam dzień dziś nastał...” Wielka Niedziela to dzień w gronie rodziny przy suto (nareszcie!) zastawionym stole. Wielki Poniedziałek był dniem odwiedzin i składania sobie życzeń. W różnych dzielnicach Polski istniały w tym dniu różne obyczaje. Na Lubelszczyźnie „racyjki” (chodzenie z pasyjką lub gaikiem). Na Podlasiu „wołoczebne” (chodzenie z życzeniami). Na Śląsku i w Wielkopolsce „kurek dyngusowy” (chodzenie najpierw z żywym kogutem, potem ze sztucznym ptakiem). Było też „chodzenie z niedźwiedziem” i zbieranie darów. Na koniec kukłę niedźwiedzia wrzucano do wody.

Poniedziałek Wielkanocny popularnie był i jest zwany Lanym Poniedziałkiem. A to z powodu *Dyngusa* lub „*śmigusa-dyngusa*”. Rodowód tego zwyczaju jest przedchrześcijański i miał sprowadzać deszcz. Z czasem nabrał charakteru zalotów. Kawalerowie oblewali panny wodą. Uważano, że jeśli podczas *dyngusa* panna sucha, to nie ma powodzenia. Panna mokra – rychle zamążpójście. Panny

„*Śmigus-dyngus*”

mogły się wykupić kraszankami. Jeśli zaś kawaler obdarował pannę kraszanką, znaczyło to, że jest panną zainteresowany. Był też zwyczaj stukania się jajkami. Wygrywał ten, którego jajko miało twardszą skorupkę. Do dziś istnieje w Krakowie obyczaj związany z Lanym Poniedziałkiem. To „*emaus*”, czyli zabawa ludowa urządzana na Zwierzyńcu na pamiątkę spotkania apostołów idących do Emaus z Chrystusem. W Krakowie bawiono się jeszcze we wtorek (zwany także Trzecim Dniem Wielkanocy) na Krzemionkach. To tak zwana „*rękawka*”. Na górze obok kościółka zbierali się co bogatsi mieszkańcy i zrzucali na dół placki, kielbasy, pierniki i jajka, które toczyły się po zboczu. Ciekawe, że podobny zwyczaj ma miejsce w Poniedziałek Wielkanocny w Waszyngtonie. Na trawnikach wokół Białego Domu tysiące dzieci toczą jajka przy pomocy drewnianej łyżki. Każdorazowo bierze w tej zabawie udział aktualny prezydent USA wraz z rodziną. Zwyczaj ten wprowadził w 1878 roku ówczesny prezydent. Zapraszane są wszystkie rodziny z 50 stanów, a drogą loterii wybranych jest 30 tysięcy.

I tak doszliśmy do końca Wielkiego Postu i Wielkiejnocy. Przygotowując ten artykuł, nie zdawałam sobie początkowo sprawy, jak bogaty w obyczaje jest ten czas i jak są one ciągle żywe; zwłaszcza tam, gdzie żyją tradycyjne społeczności. Nie było moim zamiarem opisanie wszystkich polskich obyczajów wielkopostnych i wielkanocnych. Nie mam też wystarczającego przygotowania merytorycznego. Chodziło mi raczej o uzmysłowienie sobie i czytelnikom, że mimo zagrożeń globalizacją, mimo komercjalizacji przez handel nasze obyczaje są nadal silną i spójną mieszanką najstarszych tradycji naszej ziemi i chrześcijańskiej wiary. I tak jak kościół w Polsce od swoich początków nie niszczył zastanej kultury, tylko ją przygarnął, tak obecnie pełni a nawet powinien pełnić rolę jej strażnika i obrońcy.

Grażyna Iwanicka

Bibliografia:

1. Zygmunt Gloger „Encyklopedia staropolska”.
2. Zygmunt Gloger „Rok polski w życiu, tradycji i pieśni”.
3. Jędrzej Kitowicz „Opis obyczajów i zwyczajów za panowania Augusta III”.
4. Zbigniew Kuchowicz „Obyczaje staropolskie XVII–XVIII wieku”.
5. Henryk Rzewuski „Pamiętki J Pana Seweryna Soplicy”.
6. Internet.

ŚRODOWISKO, EKOLOGIA

TYTO – INWENTARYZACJA I OCHRONA PŁOMYKÓWKI

Sowa płomykówka jest naszą najrzadszą sową. Skryty tryb życia, lęgi w niedostępnych miejscach dodatkowo utrudniają jej wykrywanie. Dlaczego ginie? Przyczyn wymierania gatunku jest kilka. Brak miejsc lęgowych to pierwszy z czynników. Płomykówka jest związana z kościołami, wieżami kościelnymi, strychami. Zatykanie otworów wlotowych utrudnia ptakom wejście do budynku i złożenie tam jaj, duchowni zamykają otwory ze względu na gołębie. Brudzą one wnętrza budynków i niszczą elewację. Ich odchody są żrące (kwas moczowy).

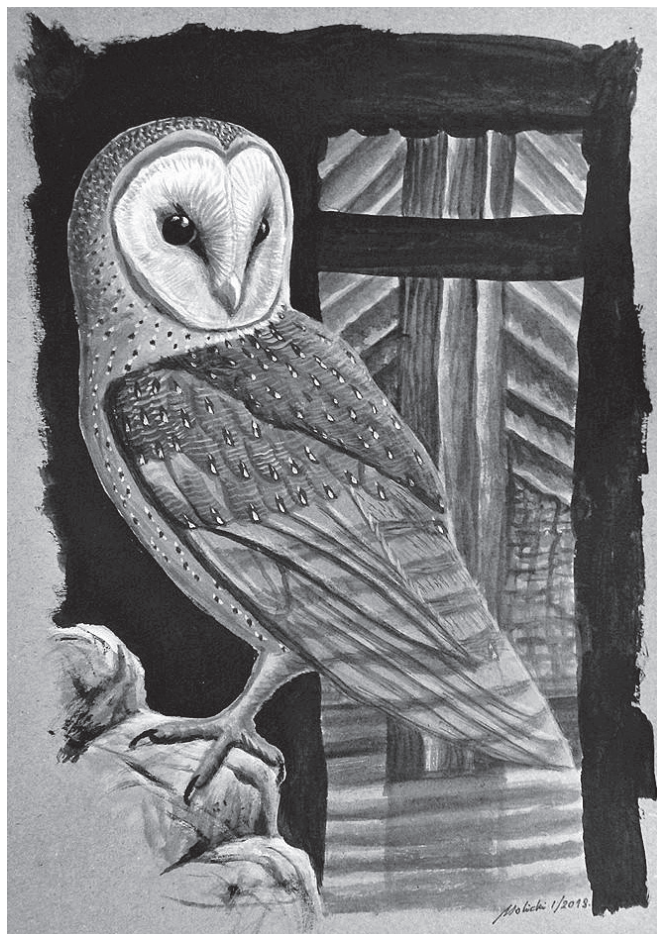
Kolejnym czynnikiem są zmiany środowiska. Uprawy kukurydzy, monokulturowość. Herbicydy i pestycydy. Istotnym czynnikiem są różnego rodzaju trucizny na gryzonie. Sowy, które złapią gryzonie z trutką w organizmie giną.

W 2017 roku zainicjowałem akcję TYTO – INWENTARYZACJA I OCHRONA PŁOMYKÓWKI. Obejmuje ona wszystkie kościoły powiatu Proszo-

wickiego. Zakończy się w 2018 roku. Polega ona na inwentaryzacji budynków sakralnych (wież, strychów) pod kątem sów, nietoperzy i innych zwierząt. Na terenie powiatu znajduje się jeden kościół z sową płomykówką. W gminie Koszyce znalazłem martwego osobnika w kościele w Koszycach. Osobnik przeleżał na strychu około 20 lat. Wiadomo to ze stopnia rozkładu piór (stosiny i dudki). Dziękuję duchownym (proboszczom) za miłe przyjęcie i udostępnienie kościołów. Jest to niezwykle ważne do dalszych badań nad sowami, którymi się aktualnie zajmuję. W kościołach znajdujemy głównie puszczyki, czasami pójdzki.

Akcja potrwa przez pięć lat i obejmie sąsiednie powiaty. Wyniki zwieńczone będą publikacją.

Michał Molicki

Płomykówka na obrazach Michała Molickiego

Wypalanie traw

Co roku po okresie zimowym zostają suche trawy z poprzedniego sezonu wegetacji roślin.

W rozumieniu człowieka jest to szpetny widok, który należy zmienić i poprawić. Co zrobi człowiek? Roznieca pożar! W tej zeschłej roślinności jest ukryte życie. Poczwaraki motyli, gniazda pszczołowych (naszych zapylaczy), pajaków. W takich miejscach przychodzą na świat małe zające, które kryją się też w zeschłej trawie, zlewając się z otoczeniem. Wypalony krajobraz jest szpetniejszy niż przed pożogą. Rośliny wracają bardzo powoli. Zmienia się pH gleby. Giną małe organizmy glebowe, które odpowiadają za prawidłowe funkcjonowanie ekosystemu łąki. Zniszczona zostaje grzybnia wielu „grzybów sojuszników”, które dostarczają składników pokarmowych roślinom i dbają o dobrą kondycję środowiska. Mogą pojawiać się patogeny, które dobrze czują się w kwaśnym środowisku. Przyroda raz

zniszczona odbudowuje się powoli. Raz zmieniona powraca latami w to samo miejsce. Ubogi krajobraz pod względem składników odżywczych zniechęca gatunki do zasiedlania. Każdy pożar jest niedobry w naszych szerokościach geograficznych. W australijskim buszu zjawisko to ma inny wymiar. Pożary odradzają lasy eukaliptusowe. Gruba kora chroni eukaliptusy przed płomieniami i po pewnym czasie las zieleni się na nowo. Pożary nie oszczędzają jednak zwierząt, które wpadną w pułapkę płomieni.

Jeśli widzimy płonące rowy, łąki i ugory należy interweniować. Dzwonimy na Straż Pożarną 998 lub Policję 997. Brak zainteresowania tym poważnym tematem jest ciosem dla przyrody, a także grzechem ekologicznym.

Michał Molicki

KULTURA, EDUKACJA, SPORT

Warsztaty językowe i językowo-metodyczne w Dublinie

Centrum Oświatowe w Koszycach realizuje projekt „Znam angielski, mogę więcej”, który jest finansowany ze środków Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój. Głównym celem projektów realizowanych ze środków PO WER w obszarze edukacji szkolnej jest rozwijanie potencjału osób oraz instytucji poprzez realizację działań polegających na ponadnarodowej mobilności. Do beneficjentów projektów realizowanych w ramach programu zaliczają się: nauczyciele, nauczyciele-dyrektorzy, psychologowie, pedagodzy, nauczyciele-bibliotekarze, nauczyciele pracujący w świetlicach, którzy są zatrudnieni w polskich placówkach oświatowych zapewniających kształcenie ogólne, zawodowe lub techniczne na poziomie przedszkola, szkoły podstawowej, gimnazjum oraz szkół średnich. W ramach projektów uczestnicy mogą otrzymać dofinansowanie na udział w następujących formach wsparcia:

- działalność dydaktyczna (teaching assignment): działania pozwalające nauczycielom na prowadzenie zajęć dydaktycznych w szkołach partnerskich,
- szkolenia kadry: uczestnictwo w zorganizowanych zajęciach lub szkoleniach za granicą,
- job shadowing.

Uczestnicy projektu to dziesięcioosobowy zespół nauczycieli z Centrum Oświatowego w Koszycach. Nauczyciele reprezentują różne specjalności (edukacja wczesnoszkolna, język angielski, geografia, plastyka, język polski, wychowanie fizyczne, matematyka, informatyka). Celem projektu było podniesienie kompetencji językowych nauczycieli, poznanie w praktyce nowych metod nauczania i nawiązanie międzynarodowych kontaktów z uczestnikami kursów z innych krajów europejskich. Cel został zrealizowany poprzez uczestnictwo w szkoleniach językowych i językowo-metodycznych w Dublinie w Irlandii. Przed wyjazdem nauczyciele przez rok uczestniczyli w zajęciach

Uczestnicy projektu Erasmus

językowych zorganizowanych i prowadzonych przez Panią Annę Król – koordynatora/kierownika projektu. Zajęcia odbywały się w Centrum Oświatowym w Koszycach. W czerwcu i lipcu nauczyciele w dwóch grupach uczestniczyli w mobilności zagranicznej. Pierwsza grupa – trzyosobowa wyjechała na szkolenie w terminie od 18.06.2017 do 01.07.2017, natomiast druga – siedmioosobowa odbyła mobilność od 09.07.2017 do 22.07.2017.

Szkolenie językowe i językowo-metodyczne zostało zorganizowane przez English Matters, firmę mającą swoją siedzibę w Hiszpanii, która specjalizuje się w organizacji szkoleń i praktyk zagranicznych dla nauczycieli, studentów i specjalistów w dziedzinie edukacji w Irlandii, Anglii i innych krajach Unii Europejskiej. Nauczyciele z Koszyc wybrali Trinity College w Irlandii. Ta stara irlandzka uczelnia z tradycjami została założona w 1592 roku przez królową Elżbietę I w Dublinie na terenie dawnego klasztoru augustianów. Jej sławni absolwenci to między innymi: Jonathan Swift, Oscar Wilde, Samuel Beckett.

Zajęcia w Trinity College odbywały się w grupach międzynarodowych, dzięki czemu uczestnicy projektu dzielili się wiedzą i doświadczeniem nie tylko z Polakami, ale i z nauczycielami z innych krajów.

W zajęciach uczestniczyli nauczyciele reprezentujący wszystkie kraje członkowskie Unii Europejskiej. Największe grupy stanowili Polacy i Hiszpanie. Udział bardzo licznej grupy nauczycieli z całej Europy stworzył możliwość nie tylko doskonalenia umiejętności językowych, ale także dał szansę wymiany doświadczeń, prowadzenia dyskusji na różne tematy, między innymi dotyczące szkolnictwa i edukacji. Zajęcia przebiegały w miłej i przyjacielskiej atmosferze, a prowadzone były przez profesjonalnych i kreatywnych wykładowców, którzy stosowali ciekawe metody aktywizujące zachęcające do pracy. Interesująca była organizacja zajęć, ponieważ część z nich odbywała się w różnych miejscach Dublina, na przykład w muzeach, bibliotekach lub na ulicach Dublina, gdzie uczestnicy musieli wykonywać różne zadania, poszukiwać wśród eksponatów, zebranych książek odpowiedzi na pytania postawione przez nauczycieli prowadzących, rozmawiać z rodowitymi Irlandczykami, a następnie przedstawić efekty pracy na zajęciach w swoich grupach. Taka forma zmuszała do aktywności. Uczestnicy projektu prowadzili „dzienniczki”, w których na bieżąco zapisywali swoje refleksje, spostrzeżenia z każdego dnia zajęć, oczywiście w języku angielskim. Na koniec kursu uczestnicy w grupach międzyna-

rodowych przygotowali portfolio – prezentację na temat szkolenia, którą przedstawili całej europejskiej grupie nauczycieli.

Kurs łączył naukę z podróżowaniem i doświadczeniem kulturowym. Pobyt w Dublinie przyczynił się do kontaktów z Irlandczykami, poznania ich kultury, mentalności, zwyczajów i tradycji. Intensywna praca na zajęciach została uzupełniona przez zwiedzanie ciekawego Dublina (np. Katedra św. Patryka, niezwykle biblioteki, wspaniałe muzea), ale także wycieczki do Glendalough czy Kilkenny. Nauczyciele z Koszyc mogli także zobaczyć przepiękne Klify Moheru.

Po powrocie z warsztatów językowych uczestnicy podzielili się swoimi refleksjami, spostrzeżeniami z nauczycielami i uczniami oraz rodzicami. Uczestnicy kursu nie tylko mieli możliwość rozwijania swoich umiejętności, wzbogacenia słownictwa, doskonalenia płynności w mówieniu w języku angielskim, ale poznali również ciekawe metody i formy pracy, które wykorzystają w swojej

Uczestnicy projektu Erasmus

pracy podczas zajęć lekcyjnych z uczniami. Dzięki udziałowi w szkoleniach nauczyciele nawiązali także międzynarodowe znajomości, które być może zawoocują w przyszłości międzynarodowym partnerstwem dzieci i młodzieży szkolnej.

Anna Król

Ferie z ekonomią

W pierwszym tygodniu ferii zimowych grupa 18 uczniów Gimnazjum w Centrum Oświatowym w Koszycach brała udział w zajęciach z ekonomii w ramach projektu „Ferie z ekonomią” realizowanego dzięki wsparciu środków finansowych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Wsi Polskiej w Warszawie we współpracy z Narodowym Bankiem Polskim. Głównym celem projektu było poszerzenie wiedzy uczniów z zakresu ekonomii, kształtowanie postaw przedsiębiorczych i rozwój umiejętności w zakresie bankowości, w tym produktów bankowych, sposobów planowania i zarządzania finansami osobistymi i firmy oraz budżetem domowym a także analizy rynku pracy. Nasze Gimnazjum jest jednym z siedmiu Gimnazjów w Małopolsce i jednym z sześćdziesięciu pięciu polskich szkół z terenów wiejskich, które ma możliwość brania udziału w tym projekcie.

Zajęcia w ferie zimowe odbywały się w okresie od 12 do 16 lutego 2018 roku, ale projekt trwa do

26 kwietnia 2018 roku i zakończy się pracą projektową uczniów polegającą na opracowaniu modelu biznesowego firmy, która ma szansę funkcjonować w naszym środowisku. Młodzież musi także przygotować krótki film, w którym zaprezentuje swoje przedsięwzięcie w taki sposób, by zachęcić potencjalnych inwestorów do zainwestowania w realizację swojej firmy. Ostateczne podsumowanie projektu odbędzie się w czerwcu 2018 roku.

W czasie zajęć wszyscy uczniowie mieli możliwość poszerzać swoją wiedzę ekonomiczną, kształtować postawy przedsiębiorcze i nabywać umiejętność planowania własnej ścieżki zawodowej, biorąc udział w zabawach i grach dydaktycznych („Rynek jabłek”, „Fabryka książek”), rozwiązując rebusy i krzyżówki ekonomiczne. Już pierwsze zadanie, jakie mieli wykonać uczniowie – test na platformie e-learningowej dotyczący ekonomii – uświadomiło im, że ekonomia to temat trudny dla nich a w wielu kwestiach niezrozumiały. Dlatego też młodzież, pra-

Uczestnicy projektu „Ferie z ekonomią”

cując zespołowo, wcielała się w rolę przedsiębiorcy, „specjalisty do spraw ulepszenia świata”, dokonywała analizy lokalnego i regionalnego rynku pracy oraz starała się wytyczyć własną ścieżkę edukacyjną. Pomocne w realizacji określonych zadań okazały się przygotowane przez NBP filmy animowane, w których z dużą dozą humoru pokazano uczniom, na czym polega barter, czyli gospodarka bez pieniądza czy plusy i minusy prowadzenia własnej działalności gospodarczej. Także dużym wyzwaniem dla uczniów było wcielenie się w rolę swoich rodziców i przygotowanie karty skorygowanych przychodów i wydatków rodziny.

Oprócz zdobywania wiedzy teoretycznej młodzież odbyła wizytę studyjną w Banku Pekao SA w Krakowie, gdzie zapoznała się z różnymi ofertami bankowymi (np. konto dla młodych) oraz dowiedziała się, czym są „produkty dla oszczędzających”. Dużym zainteresowaniem wśród uczniów cieszyła się nowość banku – aplikacja mobilna „PeoPay”, czyli szybki dostęp do konta oraz płacenie telefonem.

Taka aplikacja ułatwia nam dostęp do wszystkich produktów bankowych. Umożliwia także przelewy na numer telefonu innych użytkowników, płacenie zbliżeniowe, płacenie w zagranicznych walutach oraz szybsze zakupy przez Internet. Na koniec wizy-

ty w Banku Pekao SA w Krakowie uczniowie otrzymali certyfikaty, potwierdzające udział w szkoleniu. Spotkanie uświadomiło młodzieży, że **dzisiejszy bank tak naprawdę mieści się głównie w telefonie, na tablecie czy też laptopie.**

W ostatnim dniu zajęć „Ferie z ekonomią” wybraliśmy się do zakładu produkcyjnego ADER – do naszego lokalnego przedsiębiorcy, pani Jolanty Gwóźdź. O historii firmy i jej funkcjonowaniu opowiedział nam dyrektor naczelny, pan Jacek Gara. Młodzież miała także możliwość zobaczyć, jak przebiega proces produkcji poszczególnych asortymentów, czyli różnorodnych opakowań z tworzyw sztucznych, linię produkcyjną butelek i zabawek dla dzieci. Wizyta w przedsiębiorstwie była bardzo interesująca, za co serdecznie dziękujemy pracownikom firmy ADER.

Młodzież naszego Gimnazjum bardzo chętnie i z dużym zaangażowaniem uczestniczyła w zajęciach, które były prowadzone przy wsparciu i współudziale studentki finansów i rachunkowości Aleksandry Garnuszek z Politechniki Lubelskiej wytypowanej ze strony EFRWP do współpracy w ramach projektu.

Opiekun projektu Małgorzata Witek

„Ja w to nie wchodzę”

Z wielu badań wynika, że wśród młodzieży w ostatnich latach nasila się zjawisko zachowań patologicznych. Zjawisko to gorzej wygląda w miastach, bo z danych policji około 70% ogółu młodzieży miało kontakt ze zjawiskami patologicznymi. Natomiast na wsiach liczba ta jest o wiele niższa, bo wynosi tylko około 30%. Działacze społeczni i lekarze utrzymują, że jest to liczba około 200 do 500 tysięcy młodzieży. Jakąkolwiek przyjmiemy liczbę, problem patologii pozostaje aktualnym i ważnym problemem społecznym. Podejmujemy więc działania zmierzające do ograniczenia rozmiarów patologii wśród naszej młodzieży, w naszym powiecie, w naszych szkołach w postaci profilaktyki w formie informacyjno-educacyjnej. Nie dziwi fakt, że coraz bardziej intensywne stają się działania zmierzające do ograniczenia rozmiarów patologii wśród młodzieży. Szkoły mają obowiązek podejmowania działań profilaktycznych w tej dziedzinie a stowarzyszenia, między innymi takie jak TPD mają obowiązek im w tym pomagać.

W roku 2017 Zarząd Powiatu Proszowickiego ogłosił Otwarty Konkurs Ofert na Wsparcie Realizacji Zadań Publicznych Powiatu Proszowickiego w tym zadanie pod nazwą „Zapobieganie patologiom wśród młodzieży szkolnej poprzez prelekcje, warsztaty, spotkania tematyczne, zajęcia edukacyjne.” Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Powiatowy w Proszowicach przystąpiło do konkursu na realizację zadania pn. „Ja w to nie wchodzę” i otrzymało 1000,00 zł na jego realizację. Warunkiem otrzymania dotacji były środki własne, które w przypadku TPD wynosiły 500,00 zł. Projekt trwał od 4 września do 30 listopada 2017 roku. Przystąpiło do niego 5 szkół podstawowych i gimnazjalnych pod kierunkiem pięciu opiekunów Szkolnych Kół Przyjaciół Dzieci. Na początku opiekunowie SKPD, którymi są nauczyciele lub pedagodzy szkolni przeprowadzili anonimową ankietę wśród uczniów klas VII SP i wśród uczniów klas II i III gimnazjum dotyczącą kontaktu z alkoholem, papierosami, narkotykami. Nad przebiegiem i realizacją projektu czuwała Urszula Kucharska. Otrzymała ze szkół 163 anonimowe ankietę. Zarówno nauczyciele jak i uczniowie potraktowali ankietę bardzo poważnie, rzetelnie, serio o czym świadczy fakt, że niektórzy uczniowie dopisywali do pytań swoje odpowiedzi, których nie było a które uważali za ważne.

Szczegółową analizą wyników ankiety, która znajduje się w Starostwie mogliby się zainteresować dyrektorzy szkół, które brały udział w projekcie a także pozostałe szkoły naszego powiatu ponieważ jest to doskonały materiał do wytyczenia kierunków pracy wychowawczej szkoły i do refleksji nad obecną pracą wychowawczą. Opiekun projektu wyciągnął następujące ogólne wnioski z ankiety:

1. Warunki życia uczniów najstarszych klas SP i najstarszych klas gimnazjum w naszym powiecie są tylko bardzo dobre lub dobre a jeden uczeń napisał wręcz, że „luksusowe”;
2. Zmartwieniem tych uczniów są jedynie stopnie w szkole, ale też, że rodzice ich kontrolują i że nie mają „kasy” na swoje potrzeby. To jest dobre zjawisko. Niewielkim problemem jest agresja w szkole i choroba w rodzinie ale tylko dla 13 uczniów na 163;
3. Nie ma nadużywania alkoholu w ankietowanych rodzinach;
4. Wszyscy wiedzą, że palenie papierosów, picie alkoholu, narkotyki są szkodliwe dla zdrowia;
5. Rodzice ankietowanych uczniów według ich dzieci martwią się po trosze o różne rzeczy: przede wszystkim o palenie papierosów, o picie alkoholu, o narkomanię, o nieprzewidziane zdarzenia losowe i o długotrwałe choroby a także o agresywne zachowanie uczniów w szkole, najwięcej o oceny w szkole swoich dzieci, następnie o to aby dziecko nie wpadło w złe towarzystwo i nie wpadło w nałogi;
6. Na pytanie czy próbowałeś picia wina, wódki, piwa? „nie” odpowiedziało 106 uczniów, „tak” odpowiedziało 28 uczniów co nie jest powodem do zmartwienia, 30 uczniów dało wymijającą odpowiedź np. „tylko wina i piwa,” „tak, ale nie smakowało,” „odmawiam odpowiedzi,” „nie pamiętam,” „wina, bo tata zrobił,” „nie, bo mam 13 lat i mam jeszcze czas”;
7. Do spróbowania alkoholu nikt ich nie namawiał, próbowali z własnej woli;
8. Nie powinno być też zmartwienia jeśli chodzi o narkotyki, bo tylko 1 uczeń na 163 ankietowanych przyznał się do spróbowania narkotyków a namawiały go do tego „gimbuski” czyli chyba gimnazjaliści; nie ma też w otoczeniu naszych ankietowanych osób zażywających narkotyki;

9. Próbowano palić papierosy 18 uczniów na 163, które podsunęły im też „gimbuski”;
10. Ciekawym jest fakt, że negatywnym dla 63 uczniów zjawiskiem jest zaniedbanie higieny gdy 160 uczniów warunki swojego życia uważa za dobre i bardzo dobre... Być może jest tak, że jest łazienka ale nie ma nawyku mycia się... a także przemoc w szkole, mniej przemoc w domu, ale zatrważają samych uczniów nadmierne gry komputerowe;
11. Uczniowie mieli okazję napisać co im jeszcze leży na sercu czego nie było w pytaniach ankietowych w więc dopisywali, że jest za dużo sprawdzianów, że nauczyciele krzyczą, że mają za dużo lekcji i że są wszy.

Po zebraniu odpowiedzi na pytania anonimowej ankiety nauczyciele w/w klas oraz przewodniczące Szkolnych Kół Przyjaciół Dzieci przystąpili do realizacji zadania „Ja w to nie wchodzę” poprzez prelekcje, warsztaty, spotkania tematyczne, zajęcia edukacyjne, zajęcia świetlicowe, lekcje a w tym między innymi odbył się konkurs na plakat wykonany techniką collage też pod tytułem „Ja w to nie wchodzę”. Każda szkoła spośród prac wybrała 8 najlepszych plakatów i 8 uczniów z pięciu szkół pojechało z opiekunem 30 listopada 2017 roku do Centrum Oświatowego w Koszycach, na spotkanie integracyjne pn. „Katarzynki” na wzór tradycyjnych

Andrzejek. Dyrekcja gościnnego Centrum Oświatowego w Koszycach na 2,5 godziny oddała nam do dyspozycji salę gimnastyczną ze sztalugami, gdzie uczniowie powiesili swoje najlepsze plakaty oraz dla każdej szkoły stolik wokół którego siedzieli uczestnicy. Spotkanie rozpoczęło się od posiłku przygotowanego przez Spółdzielnię Socjalną Koszyce i od zabawy integracyjnej: podaj rękę jak największej liczbie uczniów z innych szkół za każdym razem przedstawiając się. Gdy już wszyscy trochę się poznali przypięli sobie kolorowe serduszko z własnym imieniem i w grupach wybrali sobie lidera, który im rozdał rymowanki na temat picia, palenia, narkotyków do zaśpiewania na dowolną melodię. Do śpiewu przygrywał zaprzyjaźniony z TPD akordeonista pan Stanisław Nowak. Zanim grupy zaśpiewały rymowanki wszyscy wysłuchali gawędy o tym z jakiego powodu tutaj spotkaliśmy się. A rymowanki do śpiewania na dowolną melodię były takie:

- Ja w to nie wchodzę, bo mi nie po drodze.
- Ja nie wchodzę w to, bo to samo zło.
- Kolega mi proponuje, ja potrzeby tej nie czuję.
- Dziś jest fajnie i wesoło, no bo dymu nie ma wkoło.
- To nie moja wina, że nie lubię wina.
- Tylko naród dziki próbuje narkotyki.
- Niech się wam nie zdaje, że papieros fasonu dodaje.
- Niech każdy pamięta aby alkohol był tylko od święta.

Uczestnicy projektu

- Wie mały i duży, że papieros nikomu nie służy.
- Wie duży i mały, że palą tylko cymbały.
- Wie duży i mały, że piją tylko cymbały.
- Palenie szkodzi, każdy się zgodzi. Papierosa odmawiaj i się nie obawiaj.
- Kiedy wdychasz nikotynę płuca twoje są zatrute. Z każdym wdechem i wydechem żyjesz krócej o minutę.
- Alkoholu dużo pijesz – chory jesteś, krócej żyjesz.
- Narkotyki nie dla dzieci – wyrosną z nich same śmieci.

Uczniowie otrzymali długopisy aby układać własne, podobne rymowanki.

Liderzy rozdali grupom kartki, aby każdy uczeń napisał „straszne zdanie, straszne stwierdzenie, straszne hasło” na temat picia, palenia i narkotyków. Tych kartek nikt nie przeczyta, zostaną wrzuczone do „POJEMNIKA OKROPOŃCÓW” i spalone w piecu. Tak się też stało. A po tym były wróżby na rok 2018 przygotowane przez zaprzyjaźnionego astrologa dla urodzonych w poszczególnych miesiącach a zaprezentowane przez Wiceprezesa OP TPD Proszowice Małgorzatę Wileczek i pisanie komplementów i pozytywnych

Uczestnicy projektu

cech na poszczególnych palcach ręki odrysowanej na kartce i tańce w kręgu przy muzyce akordeonowej. Tańczyli tylko urodzeni w dni parzyste, urodzeni w dni nieparzyste, przeciwnicy palenia papierosów, przeciwnicy picia alkoholu, właściciele długich włosów, ci co mieli coś czerwonego, ci co mają brata lub siostrę, parami, trójkami, czwórkami, piątkami itd. Na zakończenie każdy uczeń i każdy opiekun grupy otrzymał dyplom i nagrodę w postaci materiałów plastycznych. W wesołym nastroju antynikotynowo-antyalkoholowym uczniowie zostali rozwiezieni do swoich szkół.

Jesteśmy dumni, że włożyliśmy spory wkład jako stowarzyszenie, które od 2002 roku działa na terenie powiatu proszowickiego w poszukiwaniu sposobów w celu przeciwdziałania zjawiskom patologii wśród młodzieży i włączyliśmy się w działania zmierzające do przeciwdziałania zachowaniom problemowym.

Opracowała Urszula Kucharska
Prezes Zarządu Oddziału Powiatowego
TPD w Proszowicach

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

INSTYTUCJA
WOJEWÓDZTWA
MAŁOPOLSKIEGO

Samorządowy Punkt Przedszkolny w Książnicach Wielkich

Wystartował projekt edukacyjny „Nowe miejsca przedszkolne radością dla Maluchów” – Samorządowy Punkt Przedszkolny w Książnicach Wielkich

W ramach zadania pod nazwą „Nowe miejsca przedszkolne radością dla Maluchów”, dla 15 dzieci został utworzony Samorządowy Punkt Przedszkolny w zmodernizowanej i dostosowanej do potrzeb dzieci przedszkolnych sali w Szkole Podstawowej im. Piotra Baryłaka w Książnicach Wielkich.

Dnia 1 lutego 2018 roku nastąpiło uroczyste otwarcie nowo powstałej placówki na które przybył Wójt Gminy Koszyce Pan Stanisław Rybak, Dyrektor Szkoły Podstawowej im. Piotra Baryłaka Pan Jan Krępa, nauczyciele, a przede wszystkim wychowankowie i ich rodzice. Po uroczystym przecięciu wstęgi Samorządowy Punkt Przedszkolny rozpoczął swoją działalność.

Wychowawcą w Samorządowym Punkcie Przedszkolnym została Pani mgr Małgorzata Maj, posiadająca wykształcenie wyższe drugiego stopnia na kierunku edukacji wczesnoszkolnej i przedszkolnej. Ponadto w ramach projektu zatrudniono logopedę – Panią mgr Katarzynę Kaczor, nauczyciela języka angielskiego – Panią mgr Klaudię Kierońską, nauczyciela do prowadzenia zajęć z gimnastyki korekcyjnej – Panią mgr Agatę Głuszek oraz nauczyciela psychologa szkolnego – Panią mgr Katarzynę Lipińską-Krupa.

W ramach projektu będą prowadzone zajęcia grupowe i indywidualne. Celem zajęć będzie rozwijanie kompetencji, stymulowanie rozwoju ruchowego dzieci, ale także wyrównywanie szans edukacyjnych i deficytów w celu zaspokojenia indywidualnych potrzeb rozwojowych dzieci.

W okresie luty 2018 – styczeń 2019 bieżące funkcjonowanie Samorządowego Punktu Przedszkolnego będzie finansowane w ramach projektu, w kolejnych 2 latach – ze środków budżetu Gminy Koszyce w ramach utrzymania trwałości projektu.

Przedszkolaki w czasie zajęć

Przedшкоlaci z wychowawczynią

W ramach projektu zostało już zakupione wyposażenie i sprzęt niezbędny do prawidłowego funkcjonowania oddziału, między innymi meble, sprzęt audiowizualny oraz pomoce dydaktyczne i zabawki. Zakupione wyposażenie jest dostosowane do potrzeb dzieci w wieku przedszkolnym i posiada stosowne atesty. W ramach projektu dzieci korzystają także z nowej szatni, łazienki oraz pomocy plastycznych i wyżywienia w skład którego wchodzi śniadanie oraz dwudaniowy obiad. Samorządowy Punkt Przedszkolny w Książnicach Wielkich czynny jest codziennie od poniedziałku do piątku w godzinach od 7.30 do 13.00.

Olga Kabat

GAZETA KOSZYCKA – członek Polskiego Stowarzyszenia Prasy Lokalnej. Redagują: Teresa Molenda, Stanisław Szymański, Adam Andrzej Gąsior, Olga Kabat, Ryszard Stojek. Redakcja zastrzega sobie prawo do skracania, opracowywania edytorskiego nadesłanych tekstów, nadawania własnych tytułów.

Materiały i korespondencje prosimy przekazywać do Urzędu Gminy w Koszycach, ul. Elżbiety Łokietkówny 14, tel. (41) 3514048 w. 26, e-mail: promocja@koszyce.gmina.pl
Gazeta Koszycka dostępna jest także na stronie: www.koszyce.gmina.pl.
Autorom honorariów nie płacimy. Sygn. akt: INs-Rej-Pr 7/95 Sąd Wojewódzki w Kielcach.
Egzemplarz bezpłatny. Skład: Jacek Stojek. Druk: Brzeska Oficyna Wydawnicza, Brzesko

